

TAMPEREEN YLIOPISTO

”ILMAN ISÄÄ OLISI AIKA VAIKEAA”

Isän läsnäolon merkitys kuudesluokkalaisten lasten elämässä

Tampereen yliopiston
opettajankoulutuslaitos
Hämeenlinnan toimipaikka
Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Kähkönen Päivi
Joulukuu 2005

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	2
2.1 PERHEEN KÄSITE JA TEHTÄVÄT	2
2.1.1 Perheen muutokset – monimuotoiset perheet.....	3
2.1.2 Perhetyypit	4
2.1.3 Perhe ja työ	7
2.2 ISYYS.....	8
2.2.1 Isyyden käsite.....	10
2.2.2 Isyyden muutos.....	11
2.2.3 Monentyypiset isyydet.....	16
2.2.4 Isän merkitys lapselle.....	17
2.2.5 Isän merkitys pojalle	19
2.2.6 Isän merkitys tytölle	21
2.2.7 Poissaoleva isä.....	22
2.2.8 Isyys postmodernissa yhteiskunnassa.....	24
3 TUTKIMUSKOHDDE JA TUTKIMUSONGELMAT	28
3.1 TUTKIMUSKOHDDE.....	28
3.2 TUTKIMUSONGELMAT	28
3.2.1 Pääongelma	28
3.2.2 Osaongelmat	29
4 AINEISTON HANKINTAMETODIT JA TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	30
4.1 ENSIMMÄINEN VAIHE: KYSELYLOMAKE	31
4.2 TOINEN VAIHE: ELÄYTYMISMENETELMÄ	31
5 TUTKIMUSTULOKSET	35
5.1 KYSELYLOMAKKEEN VASTAUSTEN LUOKITTELUA.....	35
5.1.1 Isän ja äidin välinen suhde	35
5.1.2 Isän ja lapsen välinen suhde	35
5.1.3 Isä kasvattajana.....	39
5.1.4 Isän läsnäolo	41
5.1.5 Tärkeät asiat isässä lapsen silmin.....	42
5.1.6 Miten isyyden muutos näkyy lasten kirjoituksissa?	43
5.2 ELÄYTYMISMENETELMÄAINEISTON ANALYYSIMENETELMIÄ	45
5.2.1 Analyysimenetelmien päällekkäisyys.....	47
5.2.2 "Kielteisten" tarinoiden teemoittelu	47
5.2.3 "Kielteisten" tarinoiden tyypittely.....	50
5.2.4 Yksittäisten tarinoiden tulkintaa	50
5.2.5 "Kielteisten" tarinoiden yleistä tulkintaa.....	51
5.2.6 "Myönteisten" tarinoiden teemoittelu.....	52
5.2.7 "Myönteisten" tarinoiden tyypittely	53
5.2.8 "Myönteisten" tarinoiden yleistä tulkintaa.....	53
5.2.9 Variaation vaikutus.....	54
5.3 KYSELYLOMAKKEIDEN JA KEHYSTARINOIDEN YHTEYS.....	57
6 YHTEENVETO	59
7 TUTKIMUKSEN MENETELMÄLLISTÄ POHDINTAA – TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN JA YLEISTETTÄVYYDEN TARKASTELUA.....	64
8 POHDINTA.....	68
LÄHTEET.....	72
LIITTEET.....	79

1 Johdanto

Tutkin isän läsnäolon merkitystä lapsen elämässä. Tarkastelen sitä, miten lapset itse kokevat isän merkityksen. Tarkastelen myös, kuinka isän merkitys kontekstualisoituu sukupuoleen.

Valitsin aiheen, koska olen kiinnostunut isän merkityksestä lapsen elämässä ja kasvatuksessa. Halusin tutkia nimenomaan lapsia, sillä halusin saada lapsen äänen esille. Isän merkitystä on kyllä tutkittu, mutta aika vähän tutkimustietoa on siitä, mitä lapset ajattelevat isästä ja millaisia isyyteen liittyviä toiveita heillä on. Mielestäni isän merkityksen pohtiminen on viime vuosina tullut ajankohtaiseksi. Juuri nyt keskustellaan esimerkiksi samaa sukupuolta olevien parien hedelmöityshoidoista. On pohdittava, kuka tällöin on lapsen isä. Vai onko sitä ollenkaan? Julkinen keskustelu isästä on runsasta. On isyyden aika. Kirjallisuus on tuonut esille isän vahvan vaikutuksen lapsen elämään. Isyyden rooli on muuttunut. Puhutaan monenlaisista isyyksistä. Isä on aihe, joka koskee jokaista. Jokaisella on jonkinlainen kokemus isyydestä tai sen puuttumisesta. Haluan, että tämä tutkimus herättäisi ajattelemaan. Itse olen havahtunut lukiessani kirjallisuutta, kuinka merkittävä juuri isän sana voi olla. Se voi nujertaa monta haavetta. Isän läsnäolokin saattaa olla harvinaista herkkua. Tutkimus auttaa näkemään, kuinka tärkeä isä on lapselle. Tutkimus avaa myös tarkemmin asioita, joita lapset isässään arvostavat, sekä lasten käsityksiä isästään kasvattajana.

Tutkin peruskoulun kuudennen luokan oppilaiden kokemuksia. Käytin tutkimusmenetelmänä kyselylomaketta ja eläytymismenetelmää. Kuudesluokkalaiset osaavat jo ilmaista tunteitaan hyvin kirjoittamalla. He ovat vielä lapsia, joille isän merkitys on suuri.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Perheen käsite ja tehtävät

Hurme (1998) määrittää perheen dynaamiseksi systeemiksi, johon lapsi kuuluu. Dynaaminen systeemi kuvaa tässä sitä, että perheeseen kuuluvien yksilöiden lukumäärä voi muuttua ja että kukin yksilö muuttuu vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ja vuorostaan muuttaa toisia perheenjäseniä. Kun perhe ymmärretään dynaamiseksi systeemiksi, keskeiseksi tulee prosessien tarkastelu eivätkä yksisuuntaiset syy-seuraussuhteet esimerkiksi vanhemmista lapseen. (Hurme 1998, 141.)

Keurulaisen (1998) mukaan perhe on yhteisö, joka elää yhteiskunnassa sen arvojen ja asenteiden ehdoilla. Siihen kuuluu perheenjäseniä, joita yhdistävät onnen, rakkauden, kivun ja tuskan kaltaiset tunnesiteet. Perheen tehtävänä on suvun jatkaminen. Perhe on myös talousyksikkö, jossa rahat kulkevat sisään ja ulos. Samalla perhe on juridinen yksikkö, jolle yhteiskunta on asettanut tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. (Keurulainen 1998, 65.)

Juuti (1996, 191) asettaa perheelle neljä funktiota, jotka ovat suvunjatkamisfunktio, kasvatus- ja sosialisointifunktio, primäärinen tunnesiteiden ylläpitämisen funktio ja sukupuolinen funktio. Ihmisen odotetaan voivan olevan aivan oma itsensä kodissa ja perheessä. Perhe on sosiaalinen yksikkö, jossa yksilö hyväksytään ja johon hän kuuluu riippumatta siitä millainen hän on ja mitä hän tekee. (Juuti 1996, 191.) Bourdieu (1998, 118 - 119) toteaaakin, että markkinoiden ja vastalahjan odotuksen vastakohtana perhe nähdään luottamuksen (trusting) ja antamisen (giving) paikkana (Bourdieu 1998, 118 - 119)

Vuonna 1995 tarkasteltiin avo- tai avioliitossa olevien odotuksia perheeltä. Neljänä tärkeimpänä odotuksena pidetään tasa-arvoisuutta, kaikkien osallistumista päätöksentekoon, töiden tasapuolista jakoa ja yhteisiä harrastuksia. (Juuti 1996, 198.)

2.1.1 Perheen muutokset – monimuotoiset perheet

Juuti (1996, 192) kirjoittaa, että perhettä analysoineet tutkijat ovat todenneet, että perhe on viime aikoina muuttunut ja muuttuu yhä. Tämä on ilmaistu käyttämällä käsitteitä traditionaalinen ja moderni. Perheen modernisoitumista todistavat yleistyneet avioerot, avoliitot, syntyvyyden aleneminen, perheenjäsenten kasvava autonomisuus, entistä vapaampi seksuaalielämä ja lasten kasvatus. Luetteloon lisätään myös uusperheet, yksin eläminen, lapsen hankkiminen ilman vakituista parisuhdetta ja erilaiset ei-luonnonmukaiset tavat hankkia lapsia. Kaikki nämä ilmentävät yksilöllistymistä, jota pidetään modernisoitumisen ydinpiirteenä. Perheen rooli nyky-yhteiskunnassa on siis toisenlainen kuin aikaisemmin. Perheestä on tullut kuluttaja, kun aikaisemmin se oli tuottaja. Ihmisen arvot ovat vaihtuneet vapaa-ajan ja kuluttajan suuntaan. Myös perheen koko on pienentynyt. (Juuti 1996, 192.)

Ziehe (1991, 98 - 99) huomauttaa, että yleensäkin sen kysymyksen pohtiminen, haluaako lasta vai ei, ilmaisee valtavaa etäisyyttä sellaiseen luonnollisuuteen, jolla suvunjatkaaminen aikaisemmin ”tapahtui” sukupolvesta toiseen. Tietoisuuteemme on noussut se ajan, psyykkisen voiman ja rahan käyttö, minkä lapsen hankkiminen väistämättä tuo. (Ziehe, 98 – 99.) Tässä on kyse siis arvojen murroksesta. Jallinojan (1994, 11) mukaan ihmisillä on kuitenkin nykyäänkin hyvin selviä käsityksiä, siitä miten asioiden tulisi olla. Esimerkiksi siitä, miten vanhempien on huolehdittava ja välitettävä lapsistaan. Tässä suhteessa ihmisillä voi olla jopa peräti tiukempia käsityksiä kuin viime vuosisadalla. Lapsista huolehtiminen on kuitenkin mahdollista monenlaisissa perheissä. (Jallinoja 1994, 11.)

Forsberg (1994, 1) käsittää perhettä koskevan keskustelun paradoksaalisena, sillä perheen on toisaalta nähty muuttuvan, joissakin puheenvuoroissa jopa hajoavan, toisaalta tulleen entistäkin tärkeämmäksi. Tämä keskenään julkikeskustelukin muodostaa koko ajan perhettä koskevia merkityksiä. (Forsberg 1994, 1.)

2.1.2 Perhetyypit

Tolkki-Nikkonen (1992, 11) huomauttaa, että sekä tutkimuksen piirissä että perhepoliittisten kysymysten yhteydessä on kritisoitu ”perheen” tai ”ydinperheen” ideaa, joka on ollut harvinaisen voimakas. ”Perheestä” syntynyt mielikuva on ollut melko selvä: se käsittää naimisissa olevan heteroseksuaalisen pariskunnan, jolla on lapsia. Ritala-Koskinen (1992, 32) kritisoi perhetutkimusta siitä, että se on varsin pitkälle käsittänyt perheen konkreettisena, tiettyyn maantieteelliseen paikkaan, eli kotiin, sijoittuvaksi. Tämä on perustunut sille käsitykselle, että on olemassa vain jokin erityinen ”perhe ja sen todellisuus”.

Tolkki-Nikkosen (1992, 11) mukaan tietyt normaaliuden säännöt siitä, mikä perhe on, ovat vakiintuneet niissä ideoissa ja käytännöissä – tai paradigmoissa – jotka ovat kunakin aikakautena vallitsevia. Nämä paradigmat vaihtuvat kuitenkin herkästi, kun olemassa olevat säännöt alkavat heiketä, kun anomalioita ei enää voi välttää ja kun arkipäivän kokemus asettaa ”normaaliuden” kyseenalaiseksi. Jokaisena historiallisena hetkenä on aina erilaisia kilpailevia perhemuotoja, joista jotkut ovat hegemonisia, jotkut marginalisoituja, jotkut stigmatisoituja.

Marin (1994, 19) päättelee, että käsitystä perheestä on uudistanut erityisesti nais- ja lapsuustutkimus, mutta viime aikoina myös isyystutkimus. Ne ovat tuoneet esille keskeisiä perhe-elämän ongelmia: työnjaon vinoutuneisuuden, vallankäytön patriarkaalisuuden, äitiysmyytin jne. Vaikka perheen käsitteellistäminen on koettu vaikeana, melkein mahdottomana, perhettä on silti pidetty olemassa olevana.

Alanen (1994, 24 – 25) muistuttaa, että perhe on paitsi yksityinen, niin mitä suurimmassa määrin myös julkinen. Hänen mukaansa perhelaitoksen keskeinen sosiaalinen merkitys on – tai on ainakin ollut – siinä, että suurin osa arkisesta yhteiskuntaa uusintavasta työstä – kotitaloustyöstä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hoivasta ja virkistyksestä jne. – tapahtuu perheissä. Siis yhteiskunnan arki järjestetään, eletään ja koetaan paljolti

perhesuhteiden puitteissa. Länsimaiset ”hyvinvointivaltiot” nojaavat kansalaisten arkielämän organisoinnin ja riittävän väestöpohjan turvaamisen osalta perheeseen. Ne myös edellyttävät perheiltä näiden tehtävien riittävää suoriutumista. (Alanen 1994, 24 – 25.) Häggman (1994) esittääkin, että perhettä on tärkeä tutkia paitsi kiinteänä rakenteena myös mikrotasolla, muuttuvien ja vaihtelevien ihmissuhteiden verkostona, ja makrotasolla, koko yhteiskuntaa koskevana ideologina ja symbolijärjestelmänä (Häggman 1994, 22).

Ydinperhe

Suomalainen perhekäsitys on kuitenkin vielä melko ydinperhesidonnainen. Kun kysytään ”Ketkä muodostavat perheen” yleisin vastaus on vanhemmat ja lapset. Tolkki-Nikkonen (1992) toteaa, että eri elämänvaiheissa olevien vastaukset eivät paljoa eroa toisistaan (Tolkki-Nikkonen 1992, 14). Ritala-Koskinen (1992) on päätenyt yhtäläiseen arvioon. Hänen mukaansa ydinperhemallille nojaava idea perheestä kiinteänä biologisiin ja pysyvään parisuhteeseen perustuvana yksikkönä elää kulttuurissamme vahvasti. (Ritala-Koskinen 1992, 42 – 43.) Forsberg (2003, 10) huomauttaa, että vaikka tämä ydinperhe on tilastojen mukaan edelleen yleisin perhemuoto, ydinperherakenteessa pitäytyvä tarkastelu ei kerro uusista elämisen ideoista, joita ydinperhemallinkin väitetään sisältävän. Nätkin (2003) tähdentää, että ”luonnollisuus” ja ”luonnolliset perhesuhteet” on vahva ideologinen perustelu tämän niin sanotun ehjän ydinperheen mallin taustalla. ”Luonnollisuuden” analysoimiseksi on tärkeä erottaa toisistaan moderni ja postmoderni ajattelu. Moderni ja postmoderni ovat ajattelutapoja tai asenteita, joilla perhettä voidaan kuvata, vaikka sellaista ilmiötä kuin moderni tai postmoderni perhe ei oikeastaan olekaan olemassa. Modernia kuvaa ”luonnollisuuteen” pohjautuva perustahakuisuus ja postmodernille on tyypillistä tällaisen perustahakuisuuden jatkuva kyseenalaistaminen. Olennaista on näiden ajattelutapojen välinen jatkuva neuvottelu. (Nätkin, 2003, 16.)

Yksivanhempaisuus

Alanen (1994) toteaa, että nykypäivänä yksivanhempaisuus on useimmiten seurausta tietoisista elämänratkaisuista, kun se aikaisemmin oli tyypillisimmillään seuraus perheen aikuisjäsenen kuolemasta tai ei-toivotusta

raskaudesta. Suomenkin yksivanhempaisista perheistä valtaosa on eroperheitä. (Alanen 1994, 20.) Alanen (1994) huomauttaa, että huolimatta yksivanhempaisuuden kokemuksen yleisyydestä, siitä ja sen yhteiskunnallisista ehdoista tiedetään vähän. Tiedon vähäisyys taas jatkaa vallitsevia, usein kaavamaisia ja vinoutuneita käsityksiä ja vaikuttaa kielteisesti yksinhuoltajien ja heidän lastensa arkielämään. Näiden kaavamaisten ja vinoutuneiden käsitysten mukaan yksivanhempaisten perheiden määrä olisi rajussa kasvussa ja että näiden yleensä äitien ja lasten muodostamat perheet olisivat jotenkin uusi yhteiskunnallinen ilmiö. Itse asiassa se on varsin perinteinen perhemuoto. Suomessa yksivanhempaisuuden huippu sijoittui sotien jälkeiseen aikaan 40- ja 50-luvuille. Kaavamainen käsitys on myös nähdä yksinhuoltajaperhe ongelmia ja vajavuuksia tuottavana ”riskiperheenä”. (Alanen 1994, 21.) Alanen (1994, 22 – 23) korostaa, että yksinhuoltajaperheissä elävät aikuiset ja lapset tarvitsevat ongelmakeskeisten tutkimusten rinnalle uudenlaista tietoa. Näin julkisella suhtautumisella ei ainakaan lisättäisi heidän arkipäivän taakkojaan ja ongelmiaan. Tutkimukseen tarvitaan ennen kaikkea uusia kysymyksiä ja uudenlaisia näkökulmia.

Uusperhe

Ritala-Koskinen (1992) toteaa, että uusperhe-käsite tuli käyttöön 1980-luvun alkupuolella ja sen myötä uusperhe on ilmaantunut osaksi suomalaista julkista diskurssia. Ritala-Koskinen huomauttaa, että julkisuudessa uusperhe on ilmiönä saanut toistuvasti huomiota. Erityisesti uusperheestä on kirjoitettu naisten- ja perhelehdissä ja kotimaiset tv-sarjat ovat kertoneet uusperheestä ja niitä on mainostettu nimenomaan uusperhesarjoina. (Ritala-Koskinen 1992, 31.) Uusperhettä kuvataan perheenä, johon kuuluvat ”sinun, minun ja meidän lapset”. Tällöin puhutaan avio- tai avoeron jälkeisestä uudesta parisuhteesta, johon liittyvät ei-yhteiset lapset aiemmista liitoista. Uusperhettä on tarkasteltu vahvasti aikuisten suunnasta, ylhäältä alaspäin. Tarkastelua on myös leimannut yksiulotteisen ydinperhemallin mukainen tapa nähdä uusperhe kaikille jäsenilleen yhteisenä perheenä, jonka hyvinvointikin perustuu pitkälle tämän perheyhteisyyden varaan. (Ritala–Koskinen 2003, 121.)

Ritala–Koskinen (2001) on tutkinut uusperheissä eläviä lapsia. Hänen mukaansa uusperheen lapsilla on usein läheisiä suhteita myös uusperheyksikön ulkopuolella, mutta yhtäaikaisesti he joutuvat määrittelemään suhdettaan myös vanhempansa uuteen kumppaniin ja mahdollisesti tämän lapseen uusperheyksikön sisällä. (Ritala–Koskinen 2001, 10.) Lasten tuottamien perhekuvausten nojalla voi hyvinkin kysyä, voiko uusperhe olla koskaan lapsen oma perhe. Aikuisille se merkitsee sitä, mutta lasten perhesuhteet leviävät huomattavasti laajemmalle ja saavat erilaisia vivahteita. (Ritala–Koskinen 2003, 134.) Jallinoja (2000, 194) toteaa, että jos lapsi ei juuri tapaa muualla asuvaa äitiä tai isää, tämä jää helposti lapsen omakseen mieltämän perheen ulkopuolelle. Tällainen äiti tai isä liukuu vähitellen perheen ulkopuolelle, mutta yleensä hän on itse osallistunut ulkopuoliseksi esimerkiksi harventamalla tapaamiskertoja. Lopulta hän voi unohtua vuosikausiksi.

2.1.3 Perhe ja työ

Perhettä kuluttaa paljolti työ. Kuivakangas (2002, 43–44) vertaa kiirettä perhetuttuun, jonka tieltä raivataan esteitä, kuten rituaaleja ja rutiineja. Kiire näyttää olevan myös periytyvää, koska kiireiset vanhemmat siirtävät kiireisyyden tunnun myös lapsilleen. Perheen ajankäyttö kytkeytyy myös lasten pahoinvointiin monella tavalla. Aikaan kietoutuvat eettiset ja taloudelliset arvottamiset. Usein ongelmat johtuvat ajan puuttumisesta ja riittämättömydestä. (Kuivakangas 2002.) Kuluneen vuosikymmenen keskeisiä yhteiskunnallisia murroksia ovat olleet syvä taloudellinen lama, sitä seuraava ennennäkemätön talouden kasvupyrähdys, globalisoituminen, tietoyhteiskuntaan integroituminen ja sitten nopean kasvun hiipuminen lieveilmiöineen. Samoihin aikoihin keskustelu työelämän kiivaasta tahdist, kiireisestä elämäntavasta ja sen perhe-elämää vaivaavasta luonteesta on kasvanut. (Forsberg 2003, 8.)

Työn ja perheen yhteensovittamisesta on Suomessa tullut yksi työmarkkinaneuvottelujen ja poliittisten puheiden pääaiheista. (Kivimäki 2003, 186.) Työelämän ja perheen tarpeiden yhteensovittamisessa ei ole kysymys

vain perheen, vaan myös työyhteisön hyvinvoinnin lisäämisestä, joka taas vaikuttaa työn tekemiseen ja tuottavuuteen. Tasapuolinen vastuunjako ja osallistuminen perheessä kasvattavat vanhempien hyvää oloa ja myös jaksamista työelämässä. Jos väite siitä, että perheellinen mies koetaan vastuullisempana työntekijänä kuin perheetön, pitää paikkansa, tulisi sen merkitä myönteistä suhtautumista myös perheellisyyteen sisältyviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin; isyyslomaan, hoitovapaaseen jne. (Komitean mietintö 1999, luku 1.)

Seppälä (2000) toteaa, että työmaailman viesti vanhemmille on usein se, että arvokkaana pidetään työpaikalla kulutettua aikaa, eikä suinkaan perheen kanssa olemista. Lapset kuitenkin tarvitsevat omia vanhempiaan hoitotädin sijasta. Kuinka siis voidaan sovittaa onnistuneesti perhe ja työ? (Seppälä 2000, 41.)

Daniels ja Weingarten (1988) ovat tutkimuksissaan havainneet, että vanhemmaksi tuleminen muutti naisten ja miesten työmotivaatiota vastakohtaisilla tavoilla. Naiset olivat vähemmän emotionaalisesti kiinnittyneitä työhönsä. He vetäytyivät väliaikaisesti kodin ulkopuolisesta työstä kotityöhön, kun taas monet isät halusivat tehdä yhä enemmän töitä ollakseen etenkin hyvä elättäjä. (Daniels & Weingarten 1988, 39.)

Miksi ihmiset pitävät niin tärkeänä työtä? Ihmiset rakentavat suhdetta työhön perheen ja työn vertailun kautta. Työ antaa ihmiselle paljon tyydytystä, työssä voi menestyä ja siitä palkitaan. Työssä voi edetä yhä parempiin asemiin. Lastenhoito ei taas välttämättä tarjoa menestyksen hurmaa. (Jallinoja 2000, 133, 142 – 143.)

2.2 Isyys

Huttunen (1998) toteaa, että Suomessa ollaan vielä kaukana siitä, että isyyttä ja äitiyttä pidettäisiin kaikin puolin tasavertaisina vanhemmuuden muotoina. Huttunen kysyykin, mikä tekee äidistä ”enemmän vanhemman”, synnyttäminenkö, imettäminen vai miehen kyvyttömyys hoivaavaksi

vanhemmaksi? (Huttunen 1998, 39.) Vanhemmuuden on ajateltu viime vuosikymmeninä yksilöllistyneen eli siirtyneen yhteiskunnalliselta tasolta henkilökohtaiselle tasolle. Yksilöllisyyttä korostavassa maailmassa mies toteuttaa ja kokee isyytensä omalla tavallaan. Hänen on itse muokattava ympärillään olevista malleista sekä saamistaan tiedoista ja vaikutteista oma isyytensä, joka rakentuu erilaisista tuntemuksista, arvostuksista ja kokemuksista. Ihanteellisinta olisi, jos miehet saisivat etsiä rauhassa omaa isyyttään. (Kauhanen 1998, 3.)

Vanhemmuutta pidetään edelleen kasvatuksen keskeisenä foorumina (Roos & Hoikkala 1998, 10). Värri (2000) toteaa, että kasvattajan eettisenä ohjenuorana voidaan pitää pedagogisen kunnioituksen periaatetta, jonka edellytys on kasvatettavan ihmisyyden ehdoton kunnioittaminen. Kasvatus on ensisijaisesti kohtaamisen taitoa. (Värri 2000, 151.) Huttunen (1992) kirjoittaa, että ihmissuhteena vanhemman ja lapsen välinen suhde on ainutlaatuinen, eli sitä ei voida rinnastaa mihinkään muuhun kahden ihmisen väliseen suhteeseen. Vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa ei näytä pätevän samat vuorovaikutuksen lainalaisuudet kuin muihin läheisiin ihmissuhteisiin. Se vain merkillisesti joskus ”venyy ja paukkuu, muttei säry”. Useimmiten vanhemman ja lapsen välille syntyy aito kasvatussuhde, jossa kumpikin osapuoli voi saada sellaisia henkisen kasvun aineksia, joita mitkään muut henkilösuhteet eivät anna. (Huttunen 1992, 25.) Värri (2000) mukaan rakkaus ei kohdistukaan mihinkään yksittäiseen tai osittaiseen, vaan se kietoutuu koko ihmiseen, hänen olemukseensa. Esimerkiksi lasta ei voi rakastaa vain osaksi, vaan sellaisenaan. Rakkaus ei ole vain minun tunteeni ja tuon toisen ihmisen tunteet, vaan jotakin välillä olevaa. (Värri 2000, 69.) Luptonin & Barclayn (1997, 144) tutkimuksessakin selvisi, että useimmat miehistä näkevät tärkeänä emotionaalisesti läheisen suhteen luomisen lapsen kanssa varhaisesta lapsuudesta eteenpäin, jotta he voisivat ”saada tuntea” lapsen. Heillä on läheisyyden kaipuu lapseen, ja he tuntevat itsensä turhautuneeksi ja ahdistuneeksi, jos he eivät saa kehittää tätä suhdetta niin kuin he haluaisivat. Miesten mukaan tämä läheinen suhde on tärkeä sekä lapsen kehitykselle että heille itselleenkin. Miehet kuvailevat rakkauttaan ja suojelevia tunteitaan

lapsiaan kohtaan aivan erilaisina kuin kokemuksia muiden ihmisten kanssa. Miesten on myös vaikea pukea sanoiksi vahvoja tunteitaan.

Roos ja Rotkirch (1997, 11) toteavat taas, että juuri lasten ja vanhempien välinen sosiaalinen dynamiikka on täynnä molemmanpuolista vähättelyä, arvostelua, pakottamista ja piikittelyä. He jatkavat, että tuskin on mitään muuta ihmissuhdetta, jossa on enää mahdollista kohdella toista ihmistä niin aliarvoisella ja inhottavalla tavalla ilman, että suhde katkeaa. He uskovat myös, että vastoin kaikkia aikomuksiaan, vanhemmat saattavat pilata lastensa elämän enemmän tai vähemmän perusteellisesti, tai ainakin myrkyttää heidän olemassaoloon. Ja taasen lasten tuottamia pettymyksiä vanhemmille tuskin mitkään muut elämän pettymykset voivat ylittää. Roos ja Rotkirch (1997, 12) väittävät jopa, että vanhemmuutta näyttää seuraavan kirous, jossa parhaimmatkin tavoitteet johtavat väärin tuloksiin. He tietävätkin tapauksia, joissa periaatteessa kohtuulliset vanhemmat ovat olleet jossakin tilanteessa vajavaisia tai aiheuttaneet lapselleen ehkä vain yhden kerran tuskaa tai syvän loukkauksen, jonka lapsi muistaa koko lopun ikänsä. ”Voit olla kuinka hyvä vanhempi tahansa, mutta riittää, että teet yhden erehdyksen, yhden todella pahan virheen, niin kaikki on mennyttä”, sanovat Roos ja Rotkirch. Tällaisen virheen on oltava vain sellainen, että se muuttaa lapsen kuvan vanhemmasta täysin, vetää pohjan aikaisemman version alta. Tämä väite kirouksesta on tyrmäävä. Roos ja Rotkirch (1997, 14) tosin luottavat, että lapset antavat paljon anteeksi ja unohtavat vielä enemmän, kunhan he vain uskovat että loppujen lopuksi vanhemmat välittivät heistä ja tarkoittivat hyvää. Mutta jos tämä luottamus menee, vanhempi ei välitä, ja mikä kaikkein pahinta, pitää lasta arvottomana, niin silloin vian korjaaminen vaatii suuresti töitä. Mitä tahansa lapsuutta ei voi tekemällä tehdä hyväksi! Kuivakangas (1998, 41) toteaa taas, että lapset ovat vanhempia kohtaan yllättävän lojaaleja.

2.2.1 Isyyden käsite

Huttunen (2001) toteaa, että isyys ja isänä oleminen on parhaillaan voimakkaan muutoksen tilassa. Meillä ei ole enää itsestään selvää yhteistä ymmärrystä

isydestä – suomalaista hyvän isän ihannetta -, johon saattoi vedota vielä pari vuosikymmentä sitten. Hän pohtii, että nykyään isyys käsitteenä ja ilmiönä ei ole enää yksiselitteinen. ”Kuka tai mikä on isä” on tänään relevantti ja haasteellinen kysymys, vaikka vielä 1950-luvulla se olisi nostattanut lähinnä hilpeyttä. On myös mahdollista kysyä, voiko lapsella olla kaksi isää, sillä uusperheisyys on tavallista. Ja kun keinoalkuiset hedelmöitykset ja samaa sukupuolta olevien parisuhteet yleistyvät, puheenaiheeksi saattaa tulla kysymys ”voiko isä olla nainen”. Tulevaisuuden isän lyhyt määritelmä voisi olla seuraava: ”Isä on (mies)henkilö, joka ei ole synnyttänyt lasta, mutta jolla on läheinen suhde lapseen”. (Huttunen, J. 2001b, 9, 57.)

Huttunen toteaa kuitenkin, että isä-sanankäyttöä ei ole helppoa järjestellä uudelleen, sillä jokaisella on mielessään omanlaisensa isyyden käsittekartta, josta haluaa pitää kiinni. Monille isä on arvonimi, jonka käytöstä sekä lapset että vanhemmat haluavat itse päättää. Vaikka mies näyttäisi sivullisten silmin kuinka huonolta tahansa, lapselle voi olla äärimmäisen merkityksellistä, että hän voi kutsua miestä isäkseen, ajatella häntä isänä ja rakentaa hänestä isän mielikuvan itselleen. Vastaavasti lapsistaan erillään asuvalle miehelle on usein tärkeä asia, että lapset kutsuvat häntä isäksi, vaikka yhteydenpito olisikin vähäistä. (Huttunen, J. 2001b, 58.)

2.2.2 Isyyden muutos

Kujala (2003, 194) kirjoittaa, että sotien jälkeisenä voimakkaana jälleenrakentamisen aikana miehet vastasivat pääasiassa perheen toimeentulosta työskentelemällä kodin ulkopuolella. Naisten vastuuna oli taas kodin- ja lastenhoito. Katsottiin, että isän tehtävä alkaa vasta sitten, kun erityisesti poikalapsi varttui vanhemmaksi ja oli avuksi isälle. Isä toimi rankaisijana, jolla lapsia peloteltiin. Hyvä isä oli sellainen, joka vastasi lasten materiaalisesta hyvinvoinnista toimimalla kunnollisena perheen elättäjänä. Maaseudulla sekä isät että äidit joutuivat tekemään pitkiä työpäiviä usein fyysisesti raskaissa oloissa. Myös kaupungissa työläisnaisten vastuuta

perheestään ja miehestään korostettiin siitä huolimatta, että monet naisista olivat kodin ulkopuolisessa työssä, toisina perheen elättäjinä.

Roosin ja Rotkirchin (1997, 6) mukaan toisen maailmansodan jälkeen elettiin isyyden murroskautta, jolloin yhden sukupolven aikana perusoletukset ja -odotukset isyydestä muuttuivat lähes kokonaan. Nykyaikanahan miehen pitäisi oppia näyttämään tunteitaan, olemaan lastensa kanssa ja hoitamaan sellaisia arjen ongelmia, jotka aikaisemmin olivat hänelle vieraita. Kun isä ennen oli niin sanotusti ”ulkona”, määrääjänä ja patriarkkana, nyt hänen pitäisi omaksua osia naisten perinteisestä hoivamaailmasta. Siltalan (1994) mukaan suomalaisessa mieskulttuurissa isän mallin sisäistämistä on vaikeuttanut se, että menneiden sukupolvien miehillä ei ole ollut persoonallista kiinnostusta lapsia kohtaan. Isä on pelännyt läheisyyttä. (Siltala 1994, 56–57.)

Bronstein (1988, 120) toteaa, että kun miehet paremmin tiedostavat heidän omat kykynsä niin hoivaavuuteen kuin saavutuksiinkin, ja mitä enemmän isät omaavat nämä ominaisuudet osaksi miehistä identiteettiään, sitä kokonaisvaltaisimmin he pystyvät välittämään kyseiset ominaisuudet myös pojilleen ja tyttärilleen.

Huttunen (1994, 48) painottaa, että miehen oma-aloitteista muuttumista enemmän isyyttä ja miehisyttä ovat muokanneet muun muassa ajankohtaiset yhteiskunnalliset kehitystrendit. Näitä ovat olleet naisten koulutustason kohoaminen ja heidän siirtymisensä yhä vaativampiin tehtäviin työelämässä, tasa-arvokeskustelun laajentuminen ja sen näkyminen muun muassa perhepolitiikassa ja työelämässä sekä yleisen tasa-arvoajattelun ja -tietoisuuden lisääntyminen erityisesti naisasialiikkeiden ansiosta. Huttusen mukaan nämä syyt johtavat jo isyyden uudelleen arvioimiseen.

Innanen (2001) toteaa, että isyyden perinteisessä mallissa isän rooli oli olla rajoja asettava perheen pää, joka toi leivän kotiin ja piti lapset kurissa sekä kuului poissaolevanakin perheeseen. Tämä perinteinen isänmalli on nyt fragmentoitumassa ja isyydestä on tullut epäkonkreettisempää. Miehillä ei ole paljoa malleja lapseensa liittymiseksi. Mies saattaa saada ulkopuolisen aseman

omassa kodissaan. Jos ei ole koskaan ollut isänsä poika, on vaikea olla isä. Vanhoja isiä on petetty, sillä heidän omilta isiltään oppimallaan isyydellä ei ole tekoa nykypäivän lasten ja nuorten kanssa. Nuorilla isillä taasen ei ole suuntaviivoja. (Innanen 2001, 18–19.)

Rönkä ja Rönkä (1994, 77–78) muistuttavat myös, että perinteiset roolimallit ovat vahvoja. Suurin osa suomalaisista miehistä ei ole pyrkinyt ottamaan tällaista kokonaisvaltaista vastuuta lapsestaan. Uuteen isyyteen ei ole valmiita malleja ja keinoja. Näin haaste voi tuntua isästä suurelta, vaikka hän haluaisikin kehittyä, muuttua ja olla mahdollisimman hyvä ja monipuolinen isä.

Nätkin (1997) tähdentää puolestaan huoltajuuskiistojen merkitystä nykyisen isyyden kategorian synnyssä. Hän väittää, että isän diskursiivinen kategoria muodostui oikeastaan vasta 1970-luvulla, jolloin sekä naisammattilaiset että muut alkoivat korostaa isyyden merkitystä. Isän kategoria alkoi niin kutsuttujen biologisten isien oikeuksien turvaamisesta. Kun avioerot ja huoltajuuskiistat sekä kiistat elatusvelvollisuudesta lisääntyivät, ne objektivoivat miehen; hänelle syntyi kategoria, koska häntä oli puolustettava. Tämän jälkeen isät eivät olleet enää vain elatusvelvollisia tai siittäjiä, vaan aktiivisia vanhempia. (Nätkin 1997, 164.) Perheen ihmissuhteiden riskialttius luo siis myös isyydelle uusia haasteita, kun isyyden säilyminen ei ole niin itsestään selvää kuin aikaisemmin. Perinteisinkin mies miettii suhdetta lapsiinsa ja isyyden merkitystä itselleen viimeistään erotilanteessa. Nähtävästi hyvinkin monet miehet joutuvat tulevaisuudessa pohtimaan isyyttään uudesta näkökulmasta juuri parisuhdeksiisien yhteydessä. (Komiteanmietintö 1999, luku 1.)

Myös tiedotusvälineet ovat olleet osaltaan luomassa isäboomia, joka alkoi Yhdysvalloissa 70-luvulla, meillä ehkä vasta kymmenen vuotta myöhemmin. Eräänä konkreettisena virstanpylväänä amerikkalaiset pitävät elokuvaa Kramer vastaan Kramer, jossa Dustin Hoffman näyttelee lapsestaan ja isyydestään taistelevaa uudenlaista miestä. (Huttunen 1994, 48.) Huttunen (1994, 48, 62) toteaa, että uudelle miehelle isyys ei ole vain rooli, vaan se on huomattava osa identiteettiä, johon kuuluu myös miehenä oleminen ja oman maskuliinisuutensa löytäminen. Huttunen pohtii myös, liekö syy vai seuraus, kun tavallista

enemmän lapsiaan hoitavat isät ovat osoittautuneet persoonallisuudeltaan muita tasapainoisemmiksi, itsetuntoisemmiksi ja muutenkin paremmin voiviksi. Parisuhteeseensa he ovat myös keskimääräistä tyytyväisempiä. Kuivakangas (1998) ei taas näe kaikista näistä isyyden malleista ja ajassa liikkuvista mielikuvista huolimatta isän kotityöaktiivisuuden tai lasten kanssa peuhaamisen johtavan kirkkaampaan kruunuun isyyden kutreilla (Kuivakangas 1998, 41).

Aalto ottaa kantaa isyyden muutospuheeseen isyystutkimuksessa ja miesten isyyskertomuksissa. Teksteissä isyys näkyy katkoksenomaisen historiallisen muutoksen läpikäyneenä: ”perinteinen” isyys ja nykyiset monet isyyden mallit ovat toistensa vastakohtia. Menneisyyden isyys koetaan yhteneväisenä ja muuttumattomana ilmiönä, jota leimaa maalaisuus, perinteisyys ja sukupuolten välinen selkeä työnjako. Nykyajan isyys on taas jatkuvan muutoksen alaista, sirpaloitunutta, modernia ja työt on jaettu uudelleen sukupuolten välillä. Aallon näkökanta on, että eron tekeminen menneisyyden ja nykyisyyden välille on tarkoituksenhakuista. Muutosta korostamalla isyyden tulevaisuuteen kohdistuvat tavoitteet, esimerkiksi jaettu vanhemmuus on perusteltavissa. Aalto kyseenalaistaa isyyden historian suuren muutoskertomuksen ja korostaa moninaisuuden tunnistamista myös menneistä isyyksistä puhuttaessa. (Kolehmainen & Aalto 2004, 18.) Aalto toteaa myös, että suhtautuminen isyyden muutokseen on kaksijakoista. Muutos nähdään joko myönteisenä isyyden mallien monipuolistumisena ja miesten valinnanmahdollisuuksien kasvuna tai selkeiden ”sukupuoliroolien” katoamisena. Vastakkaisia näkemyksiä on myös siitä, kenelle muuttuminen hyväksyttäisiin. Naisten muuttuminen voidaan kokea uhkaavana ja äärimmillään sen esitetään johtavan rikkonaisuuteen perheissä sekä lasten ja miesten kärsimyksiin. Miesten muutos puolestaan esitetään positiivisena mahdollisuutena niin miehille itselleen, lasten isäsuhteelle kuin naisten ja miesten väliselle tasa-arvollekin. (Aalto 2004, 86.) Vuori (2001) toteaa jopa, että uusi isä ja moderni äiti eivät mahdu helposti samaan diskurssiin (Vuori 2001, 160).

Huttunen (2001a) huomauttaa, että julkinen keskustelu on tuonut esiin lähinnä sitä muutosta, jossa modernit isät ovat perinteisiä kollegoitaan osallistuvampia, tekevät omia isiään enemmän kotitöitä, uskaltavat tarttua vauvanhoitoon ja

yleensäkin osaavat olla enemmän lastensa kanssa heidän ehdoillaan. Tämän keskustelun varjoon on joutunut se tosiseikka, että perinteisen isänmallin kahleiden vapautuessa on tullut entistä helpommaksi olla ”vähemmän” isä. Nykyaikana perinteisen isän mallin rinnalle ei ole tuotu ainoastaan sitä sitoutuneempaa isää, vaan myös mahdollisuus aikaisempaa ohuempaan isyyteen. Huttusen mukaan tämän perinteisen isänmallin valta-aseman osittainen romahtaminen on käynnistänyt kaksi erisuuntaista kehityskulkua, joista käytetään nimityksiä oheneva ja vahvistuva isyys. Ohenevalla isällä Huttunen tarkoittaa ajattelutapaa, jonka mukaan isyys voidaan ainakin tietyissä tilanteissa kaventaa pelkäksi biologiseksi isyydeksi. Ohenevaksi isyydeksi hyväksytään myös hyvin ohut juridinen isän ja lapsen välinen suhde, jonka ei tarvitse kasvaa psykologiseksi isyydeksi. Vahvistuvalla tai voimistuvalla isyydellä Huttunen mukaan tarkoitetaan puolestaan ajattelutapaa, jossa pidetään tärkeänä miehen laaja-alaista sitoutumista isyyteensä, niin että se näkyy hänen arvovalinnoissaan, arkitoiminnassaan ja ajankäytössään. Kumpikaan ei ole uusi tai yllättävä tapa tulkita isänä olemista, sillä molempia juonteita on esiintynyt aina tavallisessa ydinperheisyydessä. Ehkä vasta nyt niistä on mahdollista puhua erillisinä suuntauksina, jotka eivät suinkaan esiinny vain ydinperheissä vaan vielä enemmän muissa perhemuodoissa. Esimerkiksi ohenevalle isyydelle otollinen maaperä on lapsistaan erillään asuvien miesten keskuudessa ja vahvistuvaa isyyttä tapaa tavallista useammin yksinhuoltajaisien perheissä. Monet tekijät ovat olleet näiden suuntausten taustalla. On mahdotonta nimetä vain yhtä syytä, joka selittäisi perinteisen isyyden normin höltymisen ja siitä yhä enemmän poikkeavien isyyksien hiljaisen tulemisen ja hyväksymisen. Nykyään monilla miehillä isyys kytkeytyy miehisyyteen – identiteettiin miehenä – erilaisin sidoksin kuin ennen: nyt mies voi isänä tehdä ”niin hyvässä kuin pahassakin” asioita, jotka aikaisemmin olisivat uhanneet hänen miehisyyttään. Epäilemättä miehillä on ollut ennenkin halua ja mahdollisesti myös salaista yritystä tehdä asioita toisin, mutta normin rikkominen vaati aikaisemmin paljon enemmän uskallusta, sillä kynnys oli nykyistä korkeampi. (Huttunen 2001a, 12–13.)

Osallistumisen määrittelyssä keskeiseksi apukäsitteeksi on tuotu vanhemmuuteen sitoutuminen, jossa Michael Lamb (1986) on erottanut kolme

osa-aluetta: vuorovaikutus, saatavilla olo ja vastuunotto. Vuorovaikutuksella hän kuvaa isän aktiivista ja keskittyntä yhdessäoloa lapsen kanssa, kuten keskustelua, leikkimistä tai pelaamista. Tällöin isän huomio on lapsessa, eikä hän tee muita asioita. Saatavilla olo, tai läsnäolo, tarkoittaa taas sellaista isän kotona olemista, jolloin hän on tarvittaessa käytettävissä, vaikka hänen päähuomionsa on muussa toiminnassa, kuten esimerkiksi keittiötöissä. Kolmas osallistumisen ulottuvuus, vastuullisuus on vaikeasti määriteltävä, mutta on tärkeämpi kuin edelliset. Se sisältää lapsen asioista huolehtimisen sekä ratkaisujen suunnittelun ja toteutuksen. Lamb mainitsee esimerkkeinä lastenhoitajan tai päivähoitopaikan hankkimisen ja lääkärin vastaanottoajan varaamisen lapselle. (Lamb 1986, 8.)

Lamb (1986) kollegoineen huomasi, että suurin poikkeavuus isän ja äidin osallistumisessa on vastuullisuuden alueella. Monet tutkimuksista osoittavat, että isät eivät ota huomattavaa vastuuta lastensa hoidosta. (Lamb 1986, 9.) Nykyajan vallitseva perheideologia, jaettu vanhemmuus, kiistää ehdottoman rajan naisten ja miesten hoivaroolien välillä ja ehdottaa, että myös miesten tulisi ottaa enemmän vastuuta lapsista ja huolenpidosta (Vuori 2001, 355).

2.2.3 Monentyyppiset isyydet

Isien välillä on eroja. Puhutaan isyyksistä. Jouko Huttunen mainitsee, että isyys muodostuu biologisesta, juridisesta, sosiaalisesta ja psykologisesta isyydestä, jotka voivat esiintyä yhdessä tai erillään. Biologinen isyys on miehen ja lapsen välillä vallitseva biologinen, perinnöllinen suhde. Lapsi on siis saanut alkunsa tämän miehen sukusoluista. Biologinen isä tarkoittaa siis miestä, joka on siittänyt lapsen joko luonnonmenetelmällä tai nykyaikaisesti keinohedelmöityksellä. Vaikka tällä miehellä ei olisi mitään muuta isän asemaa lapsen elämässä, tai hän jäisi lapselle muutoin merkityksettömäksi ihmiseksi, siitä huolimatta lapsen geneettisestä perimästä puolet on peräisin häneltä. (Huttunen, J. 2001b, 58–59.)

Juridisella isyydellä tarkoitetaan isyyden yksityisoikeudellista puolta. Tällaisella henkilöllä on yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden

lain edessä. Isäksi voi tulla juridisesti kolmella tavalla: avioliiton isyysolettaman, isyyden tunnustamisen tai vahvistamisen sekä adoption nojalla. Biologinen isä saa yleensä myös juridisen, laillisen aseman – tai joutuu siihen. (Huttunen, J. 2001b, 60.)

Sosiaalinen isyys on lapsen kanssa asumista, arjen jakamista hänen kanssaan sekä vaihtelevassa määrin hoivan, huolenpidon ja ajan antamista lapselle. Sosiaaliseen isyyteen liitetään myös julkinen esiintyminen lapsen kanssa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, joissa miehen isyys ikään kuin saa muiden hyväksynnän ja ulkopuoliset tottuvat pitämään miestä lapsen isänä (vaikka isä ei olisikaan biologinen isä). Käytännössä sosiaalinen isä on usein myös laillinen isä ja siksi näitä kahta isyyttä ei aina ole eroteltu käsitteellisesti toisistaan. Hienojakoisempaa perhemuotojen jaottelua varten sosiaalisen isän käsite on kuitenkin hyödyllinen, varsinkin kun nykypäivänä monet miehet ovat selkeästi vain sosiaalisia isiä. (Huttunen, J. 2001b, 62–63.)

Isyyden käsitteestä voidaan erottaa vielä psykologinen isyys, joka määrittellään isäsuhteen tunnepohjaisena, kiintymykseen perustuvana puolena. Tätä isyyttä on ehkä vaikeinta hahmottaa ja käytännössä vaikeinta saavuttaa. Psykologinen isyys määrittyykin ensisijaisesti lapsen kautta: ketä lapsi pitää isänään, kehen hän on kiintynyt, keneen hän turvaa ja kenellä on hänen kasvatukseensa liittyvää arvovaltaa. Miehen kannalta psykologisen isyyden voi nähdä silloin kun lapsella on miehelle monia tunnepohjaisia merkityksiä, niin että mies kokee häntä kohtaan voimakasta halua hoivata, suojella, auttaa, tukea henkisesti, olla lähellä ja viettää aikaa yhdessä. Isän ja lapsen välille on tällöin muodostunut kiintymyssuhde, joka muistuttaa vastaavaa äidin ja lapsen välillä tunnistettavaa suhdetta. (Huttunen, J. 2001b, 64.)

2.2.4 Isän merkitys lapselle

Juntumaa (1987, 110) toteaa, että isyyden merkitys saa erilaisia sisältöjä lapselle isävaiheen mukaan. Aluksi isä on varhaisvaiheen symbioottinen objekti äidin rinnalla. Yksilöityminen alkaa ensimmäisellä ikävuodella. 1.5–vuotias lapsi käyttää kehityksessä jo kahta objektiä – liittoutuu emotionaalisesti yhteen ja

irrottaa samalla sidettä toisesta. Ja toisinpäin. Tämä kertautuu oidipaalivaiheessa (3 – 6-vuotiaana) ja nuoruusiässä. Latenssi – iässä (6 -11-vuotiaana) korostuu samastuminen isän taitoihin. Monet isä–poika-suhteet kukoistavat ehkä parhaiten juuri tämän ikäisenä, koska lähes kaikki se, mitä isä tekee, kiinnostaa poikaa. Nuoruudessa testataan puolestaan omaa sukupuolista viehätystä ja hankitaan sille oikeutus. Isän on tärkeä olla ei–viettelevä ihailija. Isä on myös peilin asemassa: omaa tulevaisuutta pelätään, peilataan ja hahmotetaan isää katsomalla, miten tämä näyttää menestyvän ja toimivan sosiaalisesti, seksuaalisesti, ammatillisesti ja omana minänään. (Juntumaa 1987, 110; Huttunen 1992, 33.) Mannisen (1991, 35) mukaan hyvän isä–lapsi-suhteen kehittymiselle on tärkeää, että isä pystyy jo varhain tuntemaan lapsensa narsistisen arvon itselleen.

Huttunen ja Hämäläinen (1993, 110–113) esittävät kolmenlaisia näkemyksiä isän merkityksestä lapsen kehitykselle. Kaikkein kriittisimpien tutkijoiden mukaan *isällä ei ole merkittävää funktiota lapsen kehitykselle* lukuun ottamatta isän luovuttamia geenejä, koska lapsi tarvitsee nimenomaan äitiä ja mukautuu helposti isättömyyteen. Äiti on siis luonnollinen vanhempi, koska vain hän voi synnyttää ja imettää. Isyys on vain huoltajuutta, jonka puuttumisen äiti tai muut läheiset voivat periaatteessa korvata. Edellisestä jossain määrin poikkeava on psykoanalyttinen näkemys, jonka mukaan *isällä on korvaamaton merkitys* äiti–lapsi-suhteen terveelle kehittymiselle. Isällä on myös huomattava vaikutus lapsen persoonallisuuden kehitykseen ja nimenomaan siihen, millainen mies tai nainen hänestä kasvaa. Vanhemmuus jakautuu selvästi isyyteen ja äitiyteen, joita ei voida joustavasti muunnella tai korvata. Isän on tärkeää olla oma itsensä, eikä pyrkiä äidin kaltaiseksi. Usein mainitaan, että *isän pääasiallinen merkitys tulee äidin kautta*. Lapsen kasvu on suotuisinta toimivaan parisuhteeseen perustuvassa perheessä, jossa isä toimii äidin auttajana ja miehen mallina lapsilleen. Isä siis osallistuu aktiivisesti perheen toimintoihin ja leikkii lasten kanssa. Siltala (1994, 72) muistuttaa, että äidin kokemus isästä välittyy lapselle tahtomattaankin. Huonosta käytöksestään huolimatta isä voi säilyttää miehen aseman, jos vanhempien keskinäinen suhde on toimiva, eikä äiti mitätöi isää.

Sinkkonen (1998) huomauttaa, että moni keski-ikäinen kiireinen mies ei käsitä merkitystään nuoruusikäiselle tyttärelleen tai pojalleen. Hän ei ymmärrä, että pienetkin yhteisymmärryksen ja läheisyyden tuokiot tallentuvat toisen mieleen kuin kallisarvoiset aarteet. Nuoret etsivät aktiivisesti merkkejä isän kiinnostuksesta ja joutuvat toisinaan tyytymään todella vähään. Sinkkosen mukaan välähdyksenomainenkin kokemus siitä, että oma isä arvostaa, kantaa lasta pitkälle. Jokainen lapsi haluaa olla hyvän isän hyvä tytär tai poika ja odottaa, että isä kertoisi sen tavalla tai toisella. Suomalainen mies ajattelee kuitenkin asioita liiaksi oman päänsä sisällä. Hän voi olla ylpeä ja kiitollinen lapsistaan, mutta hänen ajatuksensa tulee lasten tietoon äidin kautta tai perheen ulkopuolisilta ihmisiltä. Niin vähän vain tarvittaisiin perhosefektin aikaansaamiseksi: muutama ystävällinen sana, rutistus, pään silitys ohimennen, jokin osoitus siitä, että isä rakastaa eikä odota minkäänlaisia vastapalveluksia tai suorituksia. (Sinkkonen 1998, 11, 167.)

2.2.5 Isän merkitys pojalle

Huttusen (1990) mukaan pojalla on suurempi motivaatio jäljitellä isän sosiaalista sukupuolta, jos hän kokee, että isällä on perheessä arvovaltaisempi rooli kuin äidillä. Sitä vastoin, jos pojalla ei ole isän ja miehen mallia, poika toteuttaa maskuliinisuuttaan joko välttelevästi tai väkimmäisesti. (Huttunen 1990, 58, 78.) Kaplan (1986, 179) muistuttaakin, että 11–13-vuotiailla pojilla on tavallisesti miellyttävä, rento suhde isäänsä. Isä on liittolainen eli aseveli äitiä vastaan. Lapsen maailmaa ymmärtämätönkin mies kelpaa Siltalan (1994) mukaan isäksi, jos isä ja poika keksivät jotakin yhteistä tekemistä. Tekevä isä kannustaa poikaa kokeilemaan kykyjään omien kykyjensä suojissa. Tällöin isä ei jää pojan mieleen vain jostain käsittämättömästä syystä raivoavana tunkeilijana, vaan myös ahdistusta hallitsevana, työhön pystyvänä miehenä. Pieni poika tahtoo ihaila isäänsä ja kokea, että oma isä on maailman mahtavin ja etevin. Siltala (1994) toteaa, että latenssi-ikäisen (6–11-vuotiaan) pojan isännä on tyydyttävissä perin arkisissa yhteyksissä lopultakin aika vähällä. Nykyään urheilu voi olla maa- ja metsätyön vastine sukupolvien yhdistäjänä (Siltala 1994, 78–82). Siltalan mukaan muut käytettävissä olevat aikuiset voivat paikata isän

poissaoloa ja johdattaa poikaa turvallisesti kohti itsenäisyyttä. Hän lisää myös, että poika voi käyttää minänsä aineksina useampia isähahmoja siinä tapauksessakin, vaikka oma isä on tarpeeksi hyvä. Monimutkaistuvassa yhteiskunnassa tuskin yksi varhainen miesmalli on enää riittävä rohkaisu kaikkiin uusiin kehityshaasteisiin. (Siltala 1994, 84–85.)

Rantalaiho (2003) uskoo myös isän ”korvikkeisiin”. Isän puuttuminen ei voi estää sitä, ettei lapselle löytyisi miehen mallia isän tilalle. Miehen ajatellaan olevan lapsen kontakti suureen maailmaan, sillä on asioita, joita äiti ei voi näyttää. Lapsuus myös sukupuolistetaan: usein juuri pojan ajatellaan tarvitsevan miehen mallia. (Rantalaiho 2003, 218.)

Laakso (1992, 91) pitää tärkeänä isän merkitystä pojan vakaan identiteetin rakentamisessa. Hän korostaa, että poika tarvitsee kasvun eri vuosina isän käytettävissä oloa, sekä rakkauden ja arvostuksen antajana että niiden kohteena, kamppailukumppanina ja miehen mallina yleensä. Manninen (1991) tosin uskoo, että pojan yltiöfallinen arvostaminen kertoo isän syvistä epäilyistä oman miehisyytensä suhteen, jolloin lapsen osa on olla liiallisesti ja pysyvästi isänsä tarpeiden palveluksessa (Manninen 1991, 39). Sinkkonen (1998) korostaa myös sitä, että käytöshäiriöisten poikien rauhoittamiseksi riittää monesti se, että tavallinen mies osoittaa huomiota ja tekee yhdessä konkreettisia asioita heidän kanssaan. Ongelmanuorten kanssa on saatu hyviä tuloksia verstaissa, työpajoissa ja hevostalleilla – parempia kuin jos nuori olisi passiivisena terapoinen kohteena. Ilman rajoja toimiva, levoton ja jo rikoksiinkin syyllistynyt nuori tarvitsee isällisesti asetetut rajat. Sinkkonen painottaakin, että pojat yleensä ovat tyttöjä haavoittuvampia isän puutteelle tai siis ”isän funktion” puuttumiselle. Heidän maskuliinisuutensa rakentuu isän ja muiden miesten varassa, keskellä enemmän tai vähemmän kapeutunutta mieskulttuuria. Pojista itsestään sitä paitsi tulee joskus isiä. (Sinkkonen 1998, 12, 36.) Esko (1984) toteaa, että isän merkitys erityisesti pojalle, on hänen kokonaiskuvassaan rakastavasta, mutta myös vihaiseksi kykenevästä isästä (Esko 1984, 71).

Schalin (1986) huomauttaa, että poika, joka vanhempien avioeron takia menettää isänsä, menettää usein samanaikaisesti miehisen samaistumiskohteensa. Hän uskoo, että monella isänsä menettäneellä latenssi-ikäisellä pojalla on suuri hätä. Schalin vertaa avioerojen yleistymistä syövän yleistymiseen. Hän pohtii, että syöpää sairastunutta tuskin lohduttaa tietoisuus siitä, että tauti on yleinen. Sama toteamus pätee hänen mukaansa myös avioerolasten suhteen. (Schalin 1986, 80.)

2.2.6 Isän merkitys tytölle

Huopainen (1992, 41) tähdentää vanhempien parisuhteen toimivan tytölle kehitysympäristönä, jossa hän voi koetella mahdollisuuksiaan suhteessa kumpaankin vanhempaansa. Isä on tyttärelleen ikään kuin kompassi, joka ohjaa tytärtä rakentamaan myönteistä miehiä koskevaa arvomaailmaansa. Äiti taasen voi olla tyttärelleen rakentavasti samastumismalli äitinä ja seksuaalisena naisena. Näin tytön on mahdollista itseään arvostaen haaveilla miehestä, jonka hän aikuisena haluaa rakastajakseen, mieheksensä ja lastensa isäksi. Laakso (1992, 91, 93–94) kirjoittaa myös, että tytölle olennainen malli on se, miten äiti itse arvostaa itseään naisena ja miten vanhemmat viihtyvät keskenään miehenä ja naisena. Laakso pitää korostuneen tärkeänä isän osuutta tytön naisellisen identiteetin kehityksessä. Hän toteaa, että se miten isä suhtautuu tyttöönsä juuri tyttönä, miten äitiin naisena, rakastaako ja arvostaako hän heitä, on tärkeä peili tytön rakentaessa naisellista omanarvontuntoaan. Isän on myös kunnioitettava tytön erilaista yksilöllisyyttä itsenäistymisen alkaessa. Laakso jatkaa, että tytöllä tyttöyden arvo on riippuvaisempi muiden taholta tulevasta tuesta kuin pojalla hänen mieheydensä arvo. Erityisen herkästi tyttö mittaa sitä isän silmissä. Isän suhtautuminen naiseen, joka ilmenee hänen käytöksessään äitiä ja tytärtään kohtaan, rakentaa tai murentaa paljon. Manninen (1991) toteaa myös, että jos isä linnoittautuu tytön narsistiseen aliarvostukseen, on tietysti selvää, että tytölle ei ole tarjolla otollista kehityksellistä lähtökohtaa turvallisen isäsuhteen suojassa (Manninen 1991, 39).

Huttunen (2001b) mainitsee, että menestyvän naisen takana ei olekaan aina ymmärtäväinen ja tukeva aviomies, vaan tytärtään lapsesta asti kannustanut isä. Moni urallaan edennyt nainen on kertonut, että aivan ratkaisevaa on ollut se, että oma isä on alun alkaen uskonut ja luottanut tyttärensä kuin vuoreen ja kannustanut silloinkin, kun muut läheiset ovat empineet. Tietenkin tällaiset naiset ovat olleet ”isän tyttöjä”. Jos taas vertaa päinvastaiseen tilanteeseen, jossa isä on käynyt kotona vain kääntymässä ja paitaa vaihtamassa eikä kiireiltään ole ehtinyt huomaamaan kilttiä tytärtään, niin arvattavasti tytön itsetunto on ollut koetuksella. (Huttunen 2001b, 187.)

2.2.7 Poissaoleva isä

Korhonen (1999) kirjoittaa, että puhuttaessa ”puuttuvasta” tai ”poissaolevasta” isästä tarkoitetaan usein pikemminkin isän psykologista kuin fyysistä poissaoloa. Fyysisestä läsnäolostaan huolimatta isä voi olla henkisesti ja tunteen omaisesti poissa. (Korhonen 1999, 85.)

1950- ja 1960-luvulla tehdyt isätutkimukset selvittelivät isän puuttumisen ja poissaolon vaikutuksia lapsen kehitykseen. Psykoanalyttinen perinne ohjaili tutkijoita ajatukseen, että isän puuttuminen vaarantaa lapsen, erityisesti pojan, sukupuoli-identiteetin, sosiaalisen käyttäytymisen ja moraalisen ajattelun kehitystä. Tästä taas voi ajatella, että isän merkitys nähtiin toisaalta roolimallina, toisaalta rajojen asettajana. Nämä ennakko-oletukset saivat kuitenkin myös jonkin verran tukea, vaikka tutkimuksen tulokset olivatkin usein ristiriitaisia. Yleisimmin päädyttiin siihen, että isän puuttuminen ilmenee selvästi ja aikaisin pojan käyttäytymisessä joko liiallisena riippuvuutena tai hallitsemattomana maskuliinisuutena. Etenkin ikävuodet 3–6 ja 12–15 todettiin kriittisiksi ajanjaksoiksi, jolloin isän läsnäolo olisi tärkeää. Tytön ajateltiin kärsivän isän puutteesta todennäköisesti vasta myöhemmin, mm. niin että läheisen suhteen luominen mieheen voi osoittautua ongelmalliseksi. (Huttunen 1994, 49–50; Lamb 1986, 15.)

Huttunen (1994) mukaan näiden 50- ja 60-lukujen isätutkimusten tulokset eivät ole niin mielenkiintoisia kuin tulosten taustalla olevat isyys-, miehisyys-, ja

perhekäsitykset. Yhdessä ne rakentavat isyydestä kuvan, joka on täysin erilainen kuin äitiyden edustama läheinen, huolehtiva ja empaattinen vanhemmuus. 50-luvun isä oli etäinen, viileä ja asiakeskeinen suhteessaan omaan lapseensa, ja perheen tunnesuhteiden kannalta marginaalinen henkilö, jonka paikka jäi kaikkiaankin epäselväksi. (Huttunen 1994, 50.)

Uudempi tutkimus on tuonut esille, että isän puuttuminen tai poissaolo on huomattavasti kompleksisempi ilmiö kuin näissä varhaisissa isätutkimuksissa oletettiin, esimerkiksi isä voi olla poissa fyysisesti ja/tai psyykkisesti, ja että jos lapsella on mahdollisuus korvaavaan isähahmoon, ei biologisen isän puuttumisella ole välttämättä suurtakaan merkitystä. Kaiken kaikkiaan mielenkiinto isän puuttumisen tutkimiseen on selvästi vähentynyt, koska on huomattu, että isättömyyteen liittyvät oheis- ja seurannaisvaikutukset ovat lapsen kannalta usein kaikkein tärkeimpiä. Näitä ovat muun muassa mahdollinen avioeroproessi, äidin jääminen yksin ja ylikuormittuminen sekä perheen vuorovaikutussuhteiden muutokset. (Huttunen, 1994, 50.)

Kujala (2003) taas esittää Huttuselle kysymyksen, kuinka usein poikien on sitten mahdollisuus saada tällainen korvaava mies läheisyyteensä, ja varsinkin sellaista, jonka kanssa hän voi luoda toimivan suhteen. (Kujala 2003, 186). Huttunen (2001b, 162) mainitsee, että on syytä erottaa lapsen kannalta tilanteet, joissa isää ei ole koskaan ollutkaan, tilanteista, joissa isäsuhde on ollut epävakaa ja traumaattinen koko lapsuusajan. Ei ole kovin vaikea siis arvata, kumpi lapsuus on viime kädessä haitallisempi lapsen hyvinvoinnin kannalta. Tasapainoinen isätön lapsuus saattaa olla parempi kuin huono "isällinen". Esimerkiksi muutama vuosi sitten lainvoimaiseksi tullut lähestymiskielto on tuottanut jo yli 2000 käytäntöön pantua lähestymiskieltoa, joista ylivoimainen enemmistö koskee eronneita ja entisiä miehiä ja isiä. Paradoksisesti äidin yksinhuoltajuus olisi näissä tapauksissa huomattavasti helpompaa, jos etä-isäksi joutunut mies ei olisi missään tekemisissä entisen perheensä kanssa. On ymmärrettävää, että tämä on lapsen kannalta ristiriitainen toive, sillä "onhan isä sentään aina isä". (Huttunen 2001b, 162.)

Eskon (1984) mukaan taas isän poissaolon merkitystä lapselle ei voi kieltää. Monien perheiden isät joutuvat työnsä vuoksi olemaan paljon poissa kotoa. Poissaolon syitä ovat myös muun muassa asumus- tai avioero, sairaus ja kuolema. Kun isän poissaolon merkitystä arvioidaan, on huomattava, onko kysymys väliaikaisesta vai pysyvästä poissaolosta. Isän ja lapsen väliseen suhteeseen vaikuttaa selvästi poissaolon pituus. Poissaolon syy on lapselle myös merkitsevä. Isän jatkuva poissaolo vaikuttaa haitallisesti erityisesti poikiin, mutta Esko toteaa, että murrosikäiset työtökin kärsivät isän poissaolosta ja kokevat vaikeuksia myöhemmissä miessuhteissaan. (Esko 1984, 30.)

2.2.8 Isyys postmodernissa yhteiskunnassa

Kuronen toteaa, että viimeaikainen keskustelu ja lisääntynyt isätutkimus ovat painottaneet muunlaista isyyttä kuin elättäjä-isää. Ennen kaikkea on korostettu isän ja lapsen suhteen tunnemerkitystä ja isän runsaampaa läsnäoloa lapsen elämässä. (Kuronen 2003, 109.) Coltrane (2004) toteaa, että isyys heijastaa myös yhteiskunnan ihanteita oikeuksista, velvollisuuksista ja miesten toiminnasta perheessä. Yleensäkin isyys vaatii sitä, että miehet tukevat, suojaavat, opettavat, kurittavat ja ohjaavat lapsiaan. Todellisuudessa kuitenkin isät saattavat tehdä vain joitakin näistä asioista. Isänä oleminen, vastakohtana isyydelle, viittaa enemmänkin siihen, mitä isät tekevät lastensa kanssa ja heidän edukseen. (Coltrane 2004, 235.)

Huttunen (1999) puhuu uudesta isyydestä. Hänen mukaansa keskeisenä uuden isyyden edellytyksenä on jaettu vanhemmuus (shared parenting), jonka ideana on vanhemmuuden näkeminen hoivatyönä, joka voidaan ja joka tulee puolittaa isän ja äidin kesken. Vanhemmuus ei jakaudu isän ja äidin erillisiin, joihin mies ja nainen ovat sukupuolensa mukaan sidottuja, vaan isän ja äidin erilaisuus ilmenee muutoin kuin roolisuoritteiden tasolla. Tyypillistä on myös vastuun jakaminen siten, että kumpikin vanhemmista osallistuu yhtä hyvin hoivan ja huolenpidon kuin ulkoisten edellytysten turvaamiseen. Tärkeää on ansiotyön ja vanhempana olemisen sovittaminen yhteen jollakin järkevällä tavalla. Ajoittainen kotiäitiys ja -isyys soveltuu mainiosti tähän ideologiaan, mutta

jommankumman pitkäaikainen totaalinen kotonaolo, sen kustannuksella että toinen on vastaavasti kotoa pois, vie pohjaa jaetulta vanhemmuudelta. (Huttunen 1999, 186–187.)

Isyyden merkitystä korostetaan nykyään erilailla kuin aikaisemmin. Perhevalmennus ja perhekasvatus suosittavat nuorille isille aktiivista roolia heti lapsen syntymän jälkeen. Isiä kannustetaan käyttämään vanhempainlomaa, hoitamaan pieniä lapsiaan ja viettämään aikaa lastensa kanssa eri ikävaiheissa. Päätökset suppeasta tapaamisoikeudesta ja yksinhuoltopäätökset ovat ristiriidassa perheessä tapahtuneiden ja tavoiteltujen muutosten kanssa. ”Puheissa” ja ehjässä perheessä isä on tärkeä, mutta erossa hän jää usein syrjään tai hänet on helppo syrjäyttää. (Komitean mietintö 1999, luku 5.)

Rantalaiho (2003) vertaa ”aktiivista, osallistuvaa isää” tämän ajan julkisen perhepuheen lempilapseksi. Keskustelu miesten hoivaroleista on vilkasta sekä vanhempien kesken että kotien ulkopuolella. Isyys näyttäytyy myös erilaisina käytäntöinä. Miehet ovat mukana lapsen synnytyksessä ja ottavat vapaata ansiotyöstä lastaan hoitaakseen. He vievät lasta tarhaan, lääkäriin ja harrastuksiin. Yleensäkin miehet hoitavat lapsiaan enemmän ja eri tavoin kuin aikaisemmin. Miesten osallistuminen lastensa arkeen tulee näkyviin myös keskusteluissa avioeroista, lapsen huoltajuudesta ja kasvatuksesta, mieskavereista sekä työn ja perheen yhteensovittamisesta. Nämä asiat ovat viestittämässä ”isyiden ajasta”: perheeseen liittyviä kysymyksiä pohditaan nyt ennen kaikkea isyyden kautta. (Rantalaiho 2003, 202.) Vuoren (2003) mukaan tarkkoja tietoja ei kuitenkaan ole siitä, kuinka monta näitä isiä on, keitä nämä ovat ja mitkä kaikki tekijät vaikuttavat taustalla (Vuori 2003, 52). Huttunen (1999) huomauttaa kuitenkin, että perinteinen isyys ei ole vielä totaalisesti hajoamassa, mutta vanha ja uusi elävät rinta rinnan tässä ajassa (Emt., 178). Roos ja Rotkirch (1997, 8) toteavat, että pehmomies eli niin kutsuttu *velour-isä* ei ole mikään yleinen miesihanne, vaan huudossa on pikemminkin *glamour-isä*, jolle isyys voi olla sankarillista ilman, että kyse olisi käytännössä jaetusta vanhemmuudesta. Kuivakangas (1998, 39) toteaa, että isäkuvat ovat muuttuneet, mutta hän kysyy, että pehmeneekö mies vai pehmenetäänkö se?

Kuivakangas (1998) vaatii, että uudenlainen isätyyppi ei saisi sysätä muunlaisia isiä syrjään (Kuivakangas 1998, 41).

Paradoksaalista on, että samalla, kun hoivaava ja läheinen isyys rikastuttaa nykyisen lapsipolven elämää, on perheiden koossapysyminen tullut entistä epävarmemmaksi ja yhä useampi avio- ja avoliitto päättyy eroon. Käytännössä tämä merkitsee siis sitä, että lapsen on mahdollista menettää toinen tärkeäksi koettu vanhempi, lähinnä isä, on lisääntynyt. (Komiteamietintö 1999, luku 1.) Tilastot osoittavat, että yhä useampi parisuhde särkyä ja perhe hajoaa. Jos avioeroja otetaan samalla tahdilla kuin tällä hetkellä, joka toinen avioliitto purkautuu. Avoerojen määrää ei tilastoida, mutta ne hajoavat vielä helpommin kuin avioliitot. Omassa perheessä avio- tai avoeron kokeneiden lasten ja aikuisten kokonaismäärä nousee vuosittain noin 70 000 henkeen. Perheen hajoaminen on koskettanut 1990-luvulla vuosittain noin 20 000 lasta. (Komiteamietintö 1999, luku 1.) Jallinoja (2000) haluaa ajatella kuitenkin optimistisesti. Hän uskoo, että myös nykyaika voi aivan hyvin synnyttää perheen ajan. Se edellyttäisi Jallinojan mukaan sitä, että ympäristön tutkailu paljastaisi yhä useammin merkkejä siitä, että perhe on kuin onkin tavattoman tärkeä. Perheen olisi oltava yhä enemmän yhdessä, sekä kuvissa että kertomuksissa. Merkkejä kyllä tällaisesta muutoksesta on näkyvissä, mutta valitettavasti perheenjäsenten muut sitoutumiset estävät nopeaa muutosta. Jallinoja korostaa juuri sitä, että noista muista sitoutumisista voisi ottaa oppia. Perheen pysyminen perheenä vaatii sitoutumista, joka monet kerrat voittaa muut sitoutumiset. (Jallinoja 2000, 232.)

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama isätoimikunta kritisoi perinteistä tapaamisoikeutta, jossa lapsi viettää kaksi viikonloppua perjantaista sunnuntaihin yhdessä tapaavan vanhemman, useimmiten isän, kanssa. Tällöin heillä on ainoastaan kaksi ehjää päivää kuukaudessa yhdessäoloon. Kahden viikon tapaamisväli on varsin pitkä etenkin pienille lapsille, joiden ajantajui ei ole vielä kehittynyt. Tämä on onneksi ymmärretty ja nykyään tehdään yhä useammin tapaamispäätöksiä, joiden mukaan lapsi viettää paljon aikaa molempien vanhempien kanssa. Tämä on tietenkin mahdollista vain, jos vanhemmat asuvat tarpeeksi lähellä toisiaan. Ihanteellista erolapsen kannalta

olisi, jos hän voisi edes joskus viettää aikaa molempien vanhempiensa kanssa yhtä aikaa – vanhempien erosta huolimatta. (Komitean mietintö 1999, luku 5.)

Värri (2002) toteaa, että aikamme paradoksi on, että vanhemmat ovat entistä tietoisempia tasa-arvon merkityksestä, jaetusta kasvatuksesta ja läsnäolon tärkeydestä, mutta vanhemmat voivat olla entistä vähemmän mentaalisesti läsnä olevia perheessä. Värriin mukaan nykyisestä yhteiskunnallisesta ilmapiiristä ja työelämän vaatimuksista ei rakennu luottamusta herättävää moraalisen elämän mallia – ajan hengen vaatimukset eivät tue vanhempana olemista ja kasvatusta. (Värri 2002, 11–12.) Jallinoja (2000) huomauttaa, että lapsia opetetaan itsenäisiksi ja omillaan toimeen tuleviksi, jotta he selviytyisivät yksin. Heille opetetaan kodinkoneiden toiminta ja näytetään, missä ovat ruoka-aineet ja miten niistä valmistetaan välipala. Heille kerrotaan, miten heidän tulee toimia kotona ja ulkona, jotta kaikki sujuisi turvallisesti. Mitä varhaisemmalla iällä lapset oppivat omatoimisuuden, sitä parempi. (Jallinoja 2000, 146.)

3 Tutkimuskohde ja tutkimusongelmat

3.1 Tutkimuskohde

Tutkimuksessani painottuu kuudesluokkalaisten, 12 - 13 -vuotiaiden lasten näkökulma. Tutkin erään hämäläisen koulun 6.luokkaa. Ensimmäiseen vaiheeseen eli kyselylomakkeen vastaamiseen osallistui 26 oppilasta ja eläytymismenetelmätarinoita kirjoitti 27 oppilasta.

3.2 Tutkimusongelmat

Perinteisemmän kaavan mukaisesti etenevässä tutkimuksessa pyritään esittämään ongelma mahdollisimman selkeästi ja tarkkarajaisesti. Tutkimukseen pitäisi löytää juoni tai johtoajatus. Johtoajatuksen mukaisesti voidaan nimittää tutkimuksen pääongelma. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa varaudutaan siihen, että ongelma saattaa muuttua tutkimuksen edetessä. Usein sanaa "ongelma" ei haluta edes käyttää, vaan mieluummin puhutaan tutkimustehtävästä, joka asetetaan yleisellä tasolla. (Hirsjärvi et al. 2004, 117.)

Pääongelma on useimmiten yleisluonteinen kysymys, jossa koko tutkittava kokonaisuus hahmottuu. Alaongelmiin saadut vastaukset mahdollistavat vastauksen myös pääongelmaan. Tutkimusongelmia esitettäessä selvitetään, miksi juuri näihin ongelmiin päädyttiin sekä miksi ongelmat rajattiin ja täsmennettiin esitetyllä tavalla. (Hirsjärvi et al. 2004, 119.)

3.2.1 Pääongelma

Tutkimuksessani johtoajatukseni muotoutui seuraavaan pääongelmaan:

- Mikä on isän merkitys lapsen elämässä?

Päädyin tähän ongelmaan, sillä halusin tietää, miten lapset näkevät isän merkityksen elämässään.

3.2.2 Osaongelmat

Pääongelmaa täsmennettäessä ja analysoitaessa tutkimukseen saadaan osaongelmat. Osaongelmia voidaan nimittää myös alaongelmiksi. (Hirsjärvi et al. 2004, 117.)

Pohtiessani lasten isyyteen liittyviä näkökulmia päädyin etsimään vastauksia seuraaviin osaongelmiin:

- Isän ja äidin välinen suhde
- Isän ja lapsen välinen suhde
- Isä kasvattajana
- Isän läsnäolo
- Tärkeät asiat isässä lapsen silmin
- Miten isyyden muutos näkyy lasten kirjoituksissa?

Ajattelin, että on hyvä antaa lapsille isän merkitykseen liittyviä tarkempia kysymyksiä, joihin he voivat vastata.

4 Aineiston hankintametodit ja tutkimuksen suorittaminen

Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä myös induktiivisen analyysin käyttö. Tutkija pyrkii paljastamaan odottamattomia seikkoja. Tämän vuoksi lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkija ei määrää sitä, mikä on tärkeää. Tutkija suosii metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille. Kohdejoukko valitaan myös tarkoituksenmukaisesti, eikä satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia voidaan muuttaa olosuhteiden mukaisesti. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi et al. 2004, 155.)

Grönforsin (1982) mukaan ennen kentälle menoa on mietittävä kaikkia niitä käytännön toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen ennen varsinaiseen työhön ryhtymistä. Siihen kuuluu myös metodologinen pohdinta. On löydettävä sopiva kohderyhmä, selvitettävä missä tutkimus voidaan tehdä sekä arvioitava kohderyhmän, tutkimusongelman ja käytettäviksi aiottujen kenttätymenotelmien yhteensopivuutta. (Grönfors 1982, 40.)

Aineiston hankin kyselylomakkeella ja eläytymismenetelmällä. Otin yhteyttä luokan opettajaan ja rehtoriin. Sain luvan tulla tekemään tutkimusta erään hämäläisen koulun 6.luokkaan. Tutkimusluvan pyysin vain rehtorilta, sillä oppilaat saivat vastata anonyyminä. Ajattelin, että niinkin henkilökohtaisesta asiasta kuin isästä, on hyvä kirjoittaa nimettömänä. Kuudesluokkalaiset ovat vielä lapsia, jolloin isä koetaan tärkeänä. Lisäksi kuudesluokkalaiset osaavat ilmaista tunteitaan hyvin jo kirjoittamalla. Uskoin, että lapset tuovat isään liittyviä asioita paremmin ja totuudenmukaisemmin kirjoittamalla tutkijalle, kuin puhumalla suoraan tutkijalle.

4.1 Ensimmäinen vaihe: kyselylomake

Oppilaat vastasivat avoimia kysymyksiä sisältävään kyselylomakkeeseen. Hirsjärven (2004, 190) mukaan avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin. Ne eivät myöskään ehdota vastauksia, vaan osoittavat vastaajien tietämyksen aiheesta ja mikä on keskeistä tai tärkeää vastaajien ajattelussa sekä osoittavat vastaajien asiaan liittyvien tunteiden voimakkuuden. Avoimet kysymykset myös välttävät haitat, jotka aiheutuvat vastaamisen muodosta (rasti ruutuun).

Toteutin kyselyn huhtikuussa 2005. Jaoin lomakkeet oppilaille ja olin luokassa, kun oppilaat vastasivat kyselyyn. Kysely sisälsi 20 omaan isään liittyvää avointa kysymystä. Kyselyyn vastasi 26 oppilasta, joista tyttöjä 14 ja poikia 12. Olen koodannut tytöt t/01 – t/14 ja pojat p/01-p/12. Lapsista 14 (8 tyttöä ja 6 poikaa) asuu äitinsä ja isänsä kanssa samassa asunnossa. Kaksi lasta (yksi poika ja yksi tyttö) asuu isänsä kanssa. 10 lasta (viisi tyttöä ja viisi poikaa) asuu äitinsä kanssa. Siis tutkittavien lasten perheistä 12 oli hajonnut.

4.2 Toinen vaihe: eläytymismenetelmä

Tutkimusaineiston keräämisen keinona eläytymismenetelmällä tarkoitetaan pienten esseiden, lyhyehköjen tarinoiden kirjoittamista tutkijan antamien ohjeiden mukaan. Tutkittaville annetaan kehyskertomukseksi kutsuttu orientaatio, jonka antamien mielikuvien mukaan heidän tulee kirjoittaa pieni essee, tarina. Tarinoissa vastaaja mielikuvituksensa avulla joko vie kehyskertomuksessa esitetyn tilanteen eteenpäin tai sitten kuvaa, mitä kehyskertomuksessa esitettyä tilannetta ennen on täytynyt tai voinut tapahtua. Eläytymismenetelmätarinat eivät välttämättä ole kuvauksia todellisuudesta vaan tarinoita siitä mikä saattaa toteutua ja mitä eri asiat merkitsevät. Variointi on keskeistä menetelmän käytössä. Samasta peruskehyskertomuksesta on kaksi tai useampi versio. Nämä versiot poikkeavat jonkun keskeisen seikan suhteen. Tämän vuoksi menetelmän käytössä on keskeistä juuri tämän variaation vaikutuksen selvittäminen: mikä vastauksissa muuttuu kun kehyskertomuksessa muutetaan jotain keskeistä elementtiä. Variointi erottaa

eläytymismenetelmän monesta muusta tiedonhankintamenetelmästä ja korostaa eläytymismenetelmän erityistä luonnetta. Sinänsä jo vastaukset ovat yleensä mielenkiintoisia, mutta vasta variaation merkityksen selvittäminen tuo esiin menetelmän erityiset piirteet. (Eskola 1998, 59–60.)

Kehyskertomusten laadinnassa olennaisena seikkana on, että niissä vaihtelee yleensä vain yksi asia. Kehyskertomusten pitää olla muuten mahdollisimman samanlaisia, koska menetelmän avulla tutkitaan mitä tämä variaatio vaikuttaa vastauksiin. Tämä merkitsee toisaalta myös sitä, että kehyskertomuksia pitää olla vähintään kaksi. Siten yksi kehyskertomus ei ole eläytymismenetelmätehtävä vaan lähinnä ainekirjoitusta (millä tavoin koottua aineistoa voi tietenkin myös tutkia). Mitään optimimäärää kehyskertomusten variaationille ei voi asettaa. Tutkittava aihe – montako tarinaa aihe vaatii tai siitä luontevasti syntyy – sekä mahdollisuudet kerätä vastauksia vaikuttaa variaatioiden määrään. (Eskola 1998, 70.)

Samassa paperissa ei ole hyvä kerätä muuta aineistoa. Eläytymistarinan kirjoittaminen vaatii niin paljon paneutumista, että samassa yhteydessä ei kannata kiinnittää kirjoittajan huomiota mihinkään muuhun. Esimerkiksi kyselylomakkeeseen vastaaminen on normaalisti niin paljon yksinkertaisempaa, että jos lomakkeen loppuun on liitetty kehyskertomus, tuottaa se pääsääntöisesti kovin niukkoja vastauksia. Jos siihen ylipäänsä muistetaan ja jaksetaan vastata. Vastausvaihtoehtojen rastittamisesta luovaan kirjoittamiseen ei suju kaikilta aivan hetkessä. (Eskola 1998, 72.) Tutkimuksessani lapset vastasivat huhtikuussa avoimen kyselylomakkeen kysymyksiin ja toukokuussa kirjoittivat eläytymistarinan.

Keräystilanteessa aluksi voi kertoa lyhyesti siitä mistä oikein on kysymys. Kuka tutkimusta tekee, mitä varten jne. Vastajille annetaan myös lyhyet ohjeet heidän toiminnastaan. Pyydetään eläytymään annettuun tilanteeseen ja jatkamaan paperilla annettavaa kertomusta. Samalla korostetaan sitä, että ei kannata luntata ja ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta. Jokainen voi vastata omalla tyylillään. Eri kehyskertomukset sekoitetaan ennen jakamista, jolloin

papereita jaettaessa jokainen vastaaja saa eteensä sattumanvaraisesti yhden käytetyistä kehyskertomuksista. (Eskola 1998, 72–73.)

Eläytymismenetelmä on sovelias yllättävän monenlaisille vastaajille. Vastaajista nuorimmat ovat olleet toisluokkalaisia, eli ikäkään ei ole ongelma. Eläytymismenetelmäaineiston ei tarvitse olla kovinkaan suuri. Siihen pätee elämäkertatutkimuksessa kehitetty saturaation eli kylläntymisen ajatus. (Eskola 2001, 73–74.) Jo 10–15 kertomusta kustakin kehyskertomuksesta riittää. (Eskola 1998, 75.) Jos vastauksia haluaa enemmän, kannattaa kehittää uudet kehyskertomukset kuin kerätä samoilla kertomuksilla aina uusia ja uusia vastauksia (Eskola 2001, 74).

Yleensä suositaan lyhyitä kehyskertomuksia. Ongelmana pitkissä kehyskertomuksissa on se, että niissä vastaajat kiinnittävät huomiota eri asioihin. Lisäksi pitkät kehyskertomukset antavat monenlaisia vihjeitä, ja kehyskertomuksiin upotettu variaatio saattaa hukkaa näiden moninaisten vihjeiden keskelle. (Eskola 2001, 75.)

Pyysin oppilaiden eläytymään paperissa olevaan tilanteeseen ja kirjoittamaan paperissa olevan ohjeen mukaan kertomuksen. Korostin, että ei kannata luntata, sillä ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta, vaan jokainen voi kirjoittaa omalla tyylillään. Pyysin tyttöjen kirjoittamaan Venlan nimellä ja poikien Teemun nimellä. Jaoin oppilaille kehyskertomukset, jotka olivat seuraavanlaiset.

Kuvittele, että 12-vuotias Venla/Teemu palaa koulusta kotiin ja hän odottaa näkevänsä isänsä. Kotipihalla Venla/Teemu näkee, että isä lähtee jonnekin. Isä juttelee kuitenkin hetken Venlan/Teemun kanssa. Kotona onnellinen Venla/Teemu ajattelee: ”Olen tyytyväinen isääni.” Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita pieni kertomus siitä, millainen isä on, kun Venla/Teemu voi ajatella hänestä näin myönteisesti.

Kuvittele, että 12–vuotias Venla/Teemu palaa koulusta kotiin ja hän odottaa näkevänsä isänsä. Kotipihalla Venla/Teemu näkee, että isä lähtee jonnekin. Isä juttelee kuitenkin hetken Venlan/Teemun kanssa. Kotona surullinen Venla/Teemu ajattelee: ”Olen pettynyt isääni.” Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita pieni kertomus siitä, millainen isä on, kun Venla/Teemu voi ajatella hänestä näin kielteisesti.

14 oppilasta kirjoitti myönteisen tarinan ja 13 oppilasta kielteisen. Jaoin kehyskertomukset satunnaisesti. Yksi oppilaista kysyi, mitä hänen tulisi kirjoittaa, kun vieressä istuvalla on erilainen tekstiohje. Sanoin vain, että kirjoita sen ohjeen mukaan, mitä paperissasi lukee. Kirjoitukseen kului aikaa 15–20 minuuttia.

Kun sain eläytymistarinat, luin ne mielenkiinnolla moneen kertaan. Jokainen vastaaja oli kirjoittanut jotakin. Sitten litteroin tarinat ja järjestelin teemoihin sekä tyypittelin ne. Kirjoitin myös jokaiseen tarinaan numerokoodin, jotta se analyysivaiheessa selkeyttäisi tutkimuksen tekoa. Koodit myös helpottavat lukijaa. Esimerkiksi koodi p-10 tarkoittaa, että kymmenes poika on kirjoittanut kielteisen tarinan. t+2 tarkoittaa, että toinen tyttö on kirjoittanut myönteisen tarinan.

5 Tutkimustulokset

5.1 Kyselylomakkeen vastausten luokittelua

5.1.1 Isän ja äidin välinen suhde

Pääpiirteittäin tutkimusluokan lasten vanhempien väliset suhteet ovat säilyneet hyvinä, vaikka jotkut heistä ovat eronneet. Tutkimusluokan vanhemmistahan 12 on eronnut 26:sta. Kysyttäessä miten isäsi kohtelee äitiäsi, vastattiin seuraavasti.

"Kunnioittavasti, vaikka he ovat eronneet mutta ovat he vielä ystäviä" (p/01)

"Hyvin he ovat olleet pitkään yhdessä. Eikä heillä ole ollut muita avioliittoja. Isä ei varsinaisesti ole perheen pää, koska äiti päättää aika paljon asioita." (t/10)

"Hyvin ja jos äiti suuttuu, isä lepyyttelee." (t/12)

"Hän kunnioittaa äitiä, vaikka joskus sanoo jotain, mistä äiti hermostuu." (p/02)

"Hyvin vaikka he erosivat." (p/08)

Yksi tyttö kirjoitti näin: *"Huonosti se huutaa äitilleni." (t/07)*

5.1.2 Isän ja lapsen välinen suhde

Lapset ovat kokeneet, että isän välittäminen heistä näkyy läheisyydellä, auttamisella ja huolehtimisella sekä yhteisellä ajanvietolla.

"Joskus hän tulee peittelemään minut illalla ja kutittaa usein." (p/02)

"Tulemalla vaikka minun urheilu tapahtumiin. Tai josse vie meidät jonnekin matkalle" (p/04)

"Hassuttelemalla ja halailemalla" (t/06)

"Siinä et ei saa olla kaupungilla myöhään, kun ei tiiä mitä voi tapahtuu." (t/05)

"Auttaa minua ja on kiinnostunut kaikesta mitä teen." (p/10)

"ostaa mitä tarvitsen, (ei kuitenkaan kaikkea), auttaa läksyissä ja vaikeissa asioissa, viettää aikaa kanssani. Hän hakee myös minut pois jos olen jollain kaverilla." (t/02)

"No hän haluaa olla kotona minun ja muiden sisarusten kanssa. Ja puhuu minulle." (t/10)

"Joskus sillä, et se ostaa jotain. Tai, et se kuuntelee, kun mä puhun jotain eikä lähe pois ja sano "myöhemmin sitten mul on nyt muuta"! ---" (t/14)

"Huolehtimalla, että minua kohdellaan oikeudenmukaisesti" (t/08)

"Sen vaan huomaa. (en osaa selittää)" (t/07)

"Hän vie matkoille, uimahalliin ja "leikki" siellä kanssani, vie jääkiekkoa katsomaan." (t/09)

"Halaa." (t/03)

Lapset arvelivat, että isä arvostaa heissä koulumenestystä, taitoja ja hyveitä.

"Päätäväisyyttäni ja esim. sitä, että osaan soittaa hyvin selloa." (p/02)

"ahkeruuttani, tunnollisuuttani, taiteellisuuttani" (t/08)

"Auttamista, kiltteyttä, iloisuutta.." (p/10)

"Että olen hyvä koulussa ja olen pirteä." (t/12)

"kun korjasin pyörän vaihteet" (p/03)

"isäni arvostaa minua minun käsitöissä" (p/05)

"Sitä että olen hyvä koulussa ja olen muutenkin hänen lapsensa" (p/01)

"matematiikan taitoa, kielten taitoa, järkevyyttä." (p/06)

"Rehellisyyttä, jalkapalloa." (p/11)

"Sitä, että olen aika "reipas" (eli olen sosiaalinen, ja uskallan puhua ihmisille)" (t/09)

Suurin osa lapsista ei pelkää isäänsä. Jotkut tosin silloin, kun isä on vihainen.

"En pelkää."(t/05)

"Joskus kun hän on tosi vihainen, mutta se on toosi harvoin" (p/01)

"Joo! Sillon kun se on vihanen," (t/11)

"Pelkään. Silloin kun hän suuttuu pelkään, että hän voisi satuttaa minua ja onhan minua joskus sattunutkin, Mutta ei se ole mitään vakavaa." (t/10)

Isästä eivät muistot unohdu. Yhteiset hetket muistetaan.

"mikään muisto ei unohdu" (p/05)

"Kun joskus 6 – vuotiaana tiesin, mikä on O.Y, ja hän ihmetteli. Myös se, kun menimme ensimmäisen kerran Lintsille, se oli hurjaa.." (t/13)

"Se, kun hän vie minut Thaimaaseen." (t/09)

"Se, kun me oltiin kerran uimassa ja isi oli sellasella puhallettavalla tuolilla ja kaatui sillä vedessä." (t/11)

"kun olin isän kansa kaksin Saksassa" (p/09)

"viikset ja varmaan kaikki futis ja jääkiekkopelit!" (t/14"

"Jaa, niitä voi olla aika monta. No ehkä ne hetket mummin ja ukin mökillä kun ollaan joskus käyty soutamassa ja moottorikelkkailemassa." (t/10)

"Hyviä muistoja on tosi paljon" (p/04)

Isä merkitsee lapsille paljon. Lapset näkevät isän merkityksen monin tavoin. Isä kuuluu perheeseen. Isä nähdään rakastavana ja myös taloudellisena tukena.

"Olen hyvin onnellinen, että isä ja äiti asuvat saman katon alla. Emme ole mitään mielettömän läheisiä, mutta tulemme toimeen ja olemme aika samanlaisia. Isä merkitsee minulle tosi paljon." (t/10)

"Paljon. Ilman isää ei olisi kunnan perhettä." (t/12)

"toista kotia, isää joka huolehtii ja välittää minusta" (p/06)

"paljon. Ilman isää olisi aika vaikeaa" (p/18)

"Että hän rakastaa minua." (p/11)

"Ilman isää meillä ei olisi ollut varaa uuteen autoon ja taloon ja eikä ikinä vois ostaa mitään. Elikkä aika paljon" (t/04)

"Isä on minulle tärkeä. Sille voi kertoa juttuja ja siltä saa rahaa (joskus). Ja se ostaa vaatteita ja ruokaa." (t/11)

"sitä että saan nähdä häntä hän auttaa koulussa" (p/09)

"Välillä vihaan isää, mutta välillä pidän hänestä." (t/07)

"No en ainakaan halua, et se kuolee! Muutenkin se merkitsee paljon, vaikka usein suutun sille. (murrosikä)" (t/14)

"ilman sitä ei sais mitään ja olis yksinäistä" (t/05)

"Hyvää kaveria, turvaa ja hänelle voi kertoa asioista. Hän kuuntelee omia kiinnostuksianikin." (p/02)

"hän merkitsee minulle paljon. Teen hänen kanssaan paljon asioita. Pienempänä hän vei minut välillä vkloppuisin metsäretkille" (t/08)

"tärkeä ihminen jota rakastaa." (p/01)

Isä nähdään sekä oikeudenmukaisena että epäoikeudenmukaisena. Epäoikeudenmukaisuus ilmenee siten, että isä suosii nuorempia sekä pärjäävämpiä sisaruksia.

"joskus hän on pikkuveljeni puolella, koska tämä on nuorempi" (t/04)

"Ei ole. Hän kohtelee sisaruksia paremmin, koska minä olen vanhin." (t/07)

"Joo suurin piirtein." (p/11)

"Kyllä, mutta joskus tuntuu, että hän ottaa vain veljeni mielipiteen huomioon" (p/01)

"Ei aina, mutta suurin piirtein" (p/07)

"kyllä hän on oikeuden mukainen" (p/05)

"Ei" pikkuveliä aina kehutaan ja autetaan, mutta ei minua. Mutta hän on kaikesta näistä huomioon ottaen maailman paras isä!" (t/06)

"Iskä saattaa ehkä tykätä enemmän mun veljestä, kun se on niin urheilullinen ja hyvä kaikessa. Muuten aika tasaväkisesti." (t/12)

"On oikeudenmukainen." (t/02)

"No joskus hän on pienempien puolella ja se ärsyttää, koska se on epäreilua." (t/10)

"Joo! Välillä tuntuu et se suosis mun vanhimpaa veljee ----- , kun se oli päässy FC- ----- pelaamaan, ja päässyt yli oppilaaks ja armeijaan. ----" (t/14)

"Kohtelee. Hän pitää huolen, että kukaan ei saa erikoiskohtelua" (t/08)

5.1.3 Isä kasvattajana

Isä kannustaa lapsiaan kouluun ja harrastuksiin liittyvissä asioissa. Eräs lapsi kokee isän arvostuksen vähäisyyttä.

"En muista mutta kehuu kokeista yms. Eihän sillä tavalla mun kaikkia lahjoja arvosta." (p/08)

"kehuu, käskee tehdä kotiläksyt, kun vielä painin niin kannusti ja vei meidä autolla sinne koska emme olisi muuten päässyt niihin kisoihin" (p/06)

"Kannustaa jatkamaan jalkapalloa. Kehuu kokeita" (p/11)

"Hän kannustaa minua esim. aloittamaan rumpujen soiton vaikka epäröin hieman." (p/12)

"Hän kannustaa minua soittamaan ja pärjäämään hyvin koulussa." (p/02)

"peleihin ja muihin sen tapaisiin hän antaa ohjeita ja kannustaa ja kertoo mikä meni vikaan" (p/04)

"Koulu täytyy mennä paremmin ja täytyy lukee kokeisiin aikasi." (t/05)

"Kannustaa kaikessa, johon ryhdyn." (t/02)

"hän aina kehuu tekemisiäni" (t/08)

"Tasapuolisesti molempia. Ei saisi katsoa niin paljon tv:tä ja että olen hyvä koulussa." (t/12)

Kolmen tytön isät antavat palautetta myös ulkonäöstä.

"Antaa varmasti palautetta jos on liikaa meikkiä (muka) ja huone ei ole siisti." (t/03)

"Isä sanoo välillä, että taas on silmät ihan mustiks meikattu" (t/04)

"Harrastuksiin liittyvää, kouluun liittyvää kannustusta ja, että olen kaunis tyttö ja pääsen vielä pitkälle" (t/01)

Isä palkitsee lapsiaan rahalla ja tavaralla. Hän rankaisee huutamalla, puhumalla, torumalla, luunapeilla ja keskustelemalla. Rankaisutapoja ovat myös kotiaresti, saarnaaminen ja kavereiden estäminen kylään. Rankaistaessa isä ei anna viikkorahaa ja hän on tyly ja osoittaa pettymyksensä. Isä opastaa auttamalla, opettamalla asioita ja hermostumalla. Hän opastaa myös, että pitäisi totella enemmän.

"Hän rankaisee yleensä vain huutamalla tai puhumalla ja hän opastaa minua auttamalla ja opettamalla asioita." (p/01)

"Rankaisee esim. Ei kavereita kylään, palkitsee tavaroilla tai sitten ei mitenkään." (t/03)

"Hän palkitsee esim. rahalla. Rankaisee esim. huutamalla. Opastaa?" (t/07)

"Rankaisee kotiaarestilla, Palkitsee esim. sillä, että vie Helsinkiin ostoksille." (t/09)

"jos on ollut kiltti tai auttanut kotitöissä isä antaa enemmän viikkorahaa. Jos on ollut tuhma isä ei anna viikkorahaa" (t/04)

"hän palkitsee minut jos saan hyvän kokeista. Ei anna koti arestia jos teen pahaa, mutta hän on vihainen kyllä jos teen pahaa" (p/05)

"hän palkitsee yleensä rahalla. Rankaisee keskustelemalla" (p/09)

"Rankaisee luunapeilla, opastaa opettamalla. En osaa sanoa miten palkitsee." (p/08)

"Kannustaa pienellä palkkiolla. Esim. hyvästä todistuksesta n. 10 e ja hyvistä koenumeroista 2 – 5 e. Kehuu myös paljon. Isä saarnaa välillä, mutta ei anna kotiaarestia. Isä on opettanut kaikki urheilujutut. Esim. pyörälläajon, uimisen jne." (t/12)

"Hyvin hän kasvattaa ei hän välttämättä minua mitenkään palkitse, eikä rankaise. Äiti hoitaa ratkaisut. Hän opastaa minua kai siinä, että minun pitäisi totella enemmän. En oikein tiedä." (t/10)

"No, neuvoo jos teen väärin jotain. Jos oon tehny jotain, niin sit en varmaan saa sinä päivänä mennä johonkin johon olin menossa! Jos oon tehnyt jotain hyvää niin se voi ostaa mulle jotain jos haluan, ja tietenkin mä haluan!" (t/14)

"Hän rankaisee olemalla tyly ja osoittamalla pettymyksensä." (t/08)

Joitakin lapsia isä ei rankaise.

"Hän ei ole koskaan huutanut eikä rangaissut minua mitenkään." (t/01)

"Hän ei rankaise yleensä ollenkaan, sillä en tee hänen mielestään mitään rankaistavaa. Hän palkitsee siitä, että olen ahkera." (p/02)

Isä on kiinnostunut lapsensa koulunkäynnistä. Se ilmenee siten, että hän auttaa läksyissä ja haluaa nähdä todistukset sekä kyselee kokeista, koulupäivästä, läksyistä ja koearvosanoista. Hän on jopa kiinnostunut siitä, onko koulusta tullut lappuja. Isä kannustaa myös palkkiolla.

"kyselee kokeista ja että onko ollut kiva koulupäivä" (p/12)

"Se pyytää aina näyttämään todistukset ja kysyy, onko kokeet mennyt hyvin." (t/13)

"Hän haluaa nähdä läksyjä, auttaa matematiikassa (ja tietysti kaikissa aineissa) ja kysyy aina, että onko koulusta tullut lappuja." (t/09)

"Käyn isän luona joka toinen viikonloppu, ja isi varmistaa että maanantain läksyt on tehty." (t/03)

"Hän kysyy arvosanojani ja muutenkin koulunkäynnistäni." (p/01)

"Kannustaa pienellä palkkiolla. Esim. hyvästä todistuksesta n. 10 e ja hyvistä koenumeroista 2 – 5 e. Kehuu myös paljon." (t/12)

5.1.4 Isän läsnäolo

Isä ja lapsi viettävät yhteistä aikaa urheilun, television ja keskustelun parissa. Kaksi lasta viettää yhteistä aikaa myös isänsä työpaikalla.

"juttelen isän kanssa paljon" (p/05)

"Kotona jutellen." (p/07)

"Katsomalla leffaa ja vain oleskelemalla." (t/09)

"Katsomme joskus videoita" (t/04)

"Me käydään lenkillä ja katotaan telkkaria." (t/11)

"Käymme talvella luistelemassa ja kesällä käymme pyöräilemässä. Käymme myös isällä ja olemme siellä yöitä ja pelaamme pöytätennistä." (p/12)

"Mennään pelaan jalkapalloa, pleikkaa pelataan, biljardia, katsotaan elokuvia, joskus mennään syömään jonnekin, kaikkea kivaa." (p/10)

"En kovin paljoa. Käydään pelaamassa välillä sulkapalloa ja ihan vaan yhteiset perheillat." (t/12)

"Olemalla apuna hänen työpaikalla ja olemalla isällä kotona. Käymme pikkusiskon- ja veljen kanssa ulkona." (t/07)

"olen välillä töissä hänen yrityksessään, käy kaupassa hänen kanssaan ja joskus vain katsomme telkkaa" (t/08)

Yleensä isän kanssa keskustellaan kaikenlaisista asioista, esimerkiksi koulusta.

"Kaikenlaisista, mitkä kiinnostaa kumpaakin." (t/11)

"mikä on elämässä väärin ja oikein." (t/01)

"harrastuksista, koulunkäynnistä." (t/09)

"Vähän koulusta ja muista menoista + harrastuksista." (t/07)

"Kaikista, jopa isän työasioista" (p/07)

"Monista asioista mistä vaan voi puhua." (t/02)

"Koulusta, kavereista ja kotijutuista." (t/05)

5.1.5 Tärkeät asiat isässä lapsen silmin

Suurin osa lapsista on sitä mieltä, että unelmien isä on juuri oma isä. Joitakin toiveita lapsilla kuitenkin on.

"Sellainen kuin minulla, sopivan ankara eikä mikään lörssö" (p/03)

"Sellainen kuin minulla, paitsi jos olisi enemmän kotona ja tehtäisiin kerran (ainakin) viikossa yhdessä jtn kivaa." (t/06"

"Muuten kuin isäni, mutta voisi olla hieman kärsivällisempi." (t/12)

"Paljon tienaava, vaikkei se ole tärkeää. En kuitenkaan haluaisi ketään muuta isäkseni, koska hän on joskus oikea unelmaisä." (t/10)

"minusta isäni on tarpeeksi hyvä." (p/01)

"Joka olisi rikas ja olisi iso asunto ja muuten mukava." (t/07)

"Sellainen, joka välittää. Sellainen joka ei ole ylihuolehtivainen perääni." (t/13)

"Että vanheinpani asuisivat yhdessä, välittävä, kiltti, ymmärtäväinen, ja pukeutuu tyyllillisesti!" (t/01)

Lapset arvostavat isässään kaikkea. Arvostettavia asioita ovat hauskuus ja huumori, välittäminen, avuliaisuus, anteliaisuus ja läsnäolo.

"hänen hauskuuttaan ja oikeudenmukaisuuttaan" (t/08)

"Arvostan hänessä hänen vitsikkyyttään ja että hän välittää meistä. Se on mielestäni erittäin tärkeää." (t/10)

"Hänellä on hyvä huumorintaju, ja hänelle voi kertoa lähes kaikista asioista." (t/02)

"Kiltteyttä, kohteliaisuutta, avulias." (p/10)

"Anteliaisuutta ja herttaisuutta." (t/12)

"Et se saa mut hyvälle tuulelle aina." (t/05)

"Kaikkea. Sitä että hän on niin paljon meidän kanssa." (p/04)

"Sitä, että hän keksii aina kaikkea kivaa." (t/09)

"huumoria, huolehtivuutta" (p/06)

"Kaikee, paitsi huutamista." (p/07)

Jotkut lapsista eivät muuttaisi isässään mitään. Asioita, joita lapset muuttaisivat isässään, on monia. Lapsi haluaisi, että isä asuisi äidin kanssa. Toinen lapsi haluaisi osakseen isän arvostamista. Oluen juontia voisi vähentää. Aggressiivisuus ei miellytä. Liiallinen huolehtivuus ärsyttää. Hermostuneisuus, pikkutarkkuus, ankaruus, huutaminen, kärsimättömyys voisi vähentyä. Isä voisi huomata myös omat virheet, osata käytännön asioita, ja hän voisi olla enemmän lasten kanssa. Viikkorahaakin hän voisi antaa.

"Että hän asuisi äidin kanssa, mutta on minulla hyvä isapuolikin." (t/01)

"Hän voisi arvostaa minua vähän enemmän." (p/08)

"itse asiassa en välttämättä muuttaisi mitään, mutta jos olisi pakko niin sitä ettei hän olisi niin ankara" (p/06)

"En mitaa, paitsi et se huutas millin vahemmän." (p/07)

"No ettei aina tarvis juoda olutta!" (t/14)

"Hän on ihan liian aggressiivinen suuttuessaan." (t/10)

"Se voisi olla kärsivällisempi." (t/12)

"että huomaa omat virheet" (p/03)

5.1.6 Miten isyyden muutos näkyy lasten kirjoituksissa?

Nyky-isät ovat pääpiirteittäin kotitöihin osallistuvia. Yksi lapsista kirjoittaa, että isä ei osallistu kotitöihin.

"Hän tekee hommat, joita äiti ei ehdi tehdä eli noin puolet töistä." (p/02)

"imuroi, siivoaa, tyhjentää astianpesukoneen ja täyttää sen." (t/02)

"Paljon. Hoitaa vauvaa. Tiskaa, Tekee ruokaa" (p/07)

"Isä tekee paljon kotitöitä, hän imuroi yms." (t/09)

"Kyllä isäni osallistuu kotitöihin." (p/10)

"Se imuroi ja pyyhkii lattiat. (t/05)"

"Hän siivoaa, tiskaa ja muutenkin auttaa eli tekee suunnilleen kaikkea" (p/08)

"Ei mitenkään." (p/11)

Nyky-isä on luonteenpiirteiltään hauska ja kiva.

"mukava, hauska, hän tekee mitä tahansa puolestani, aina ajoissa" (t/08)

"Kiva, hauska, ymmärtäväinen, kiltti" (p/10)

"mukava, kiva ja hauska" (t/05)

"Hassu, kiva, paras, mukava..." (t/06)

"Mukava, paitsi joskus äreä esim. jonkun työasian takia." (p/02)

"kiltti, ei huuda ja hyvä neuvoja." (t/01)

"Kiva, huumorintajuinen, mutta myös helposti suuttuva, mutta kuitenkin paras isä minusta." (p/01)

"minulla on ihan paras iskä. Hän on mukava ja kaikkee kivaa" (p/05)

Nyky-isä ilmaisee itseään eniten nauramalla. Hän ei itke, paitsi harvinaisissa tilanteissa, esimerkiksi hautajaisissa.

"en ole nähnyt hänen itkevän. Hän nauraa usein." (t/08)

"Mä en oo ikinä nähny sen itkevän, mut nauravan oon ja useesti. Esim kun se kattoo Pilan Päiten – TV-ohjelmaa niin se nauraa usein, tai jos joku kertoo jotain hauska, niin sillonkin se nauraa useesti!" (t/14)

"Nauraa hauskoille jutuille. En ole koskaan nähnyt hänen itkevän."(t/02)

"Nauraa joka päivä, mutta en ole nähnyt hänen itkevän." (t/06)

"hän nauraa usein. mutta olen nähnyt hänet yhden kerran itkevän (hautajaisissa)" (p/05)

"Isäni on yleensä iloinen mutta kun hän on vihainen, on syynä työt tai jotain muuta. Hän ilmaisee tunteensa sanomalla" (p/01)

"hän nauraa kun hänen tyttärensä tekee jotain hassua tai kun hän katsoo simpsonia. en ole nähnyt hänen itkevän." (p/06)

"Ei isi itke. Se nauraa joskus mun jutuille. Se nauraa myös aina puhelimeen, kun se puhuu jonkun kaverinsa kanssa." (t/11)

5.2 Eläytymismenetelmäaineiston analyysimenetelmiä

Taulukointi

Eläytymismenetelmäaineistoon voi soveltaa myös määrällistä analyysia, vaikka se onkin mitä puhtainta laadullista aineistoa. Voidaan tehdä taulukoita, joissa tarkastellaan esimerkiksi sitä, ketkä henkilöt tarinoissa vaikuttavat tilanteen kulkuun. Tällainen aineiston määrällistäminen ei välttämättä ole paras mahdollinen tapa tarkastella aineistoa, mutta joissakin tapauksissa aivan perusteltu. Näin voi olla suhteellisen helppo päästä liikkeelle ja saada jonkinlaista tuntumaa tekstimassan hallintaan. Eläytymismenetelmän perusidean eli eri kertomusvariaatioiden vertailun toteutus voi onnistua näinkin. (Eskola 1998, 131.)

Teemoittelu

Eskola (1998) kirjoittaa, että ensimmäisenä aineistoon lähestytään tematisoinnin kautta. Edellä esitetty määrällinen analyysi kiinnostaa nimittäin harvaa eläytymismenetelmän valinnutta. Oli tutkimusongelma tämä tai tuo, tekstimassasta pyritään ensin löytämään ja sen jälkeen erottelemaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Tämä sisältää omat ongelmansa. Eskola toteaa, että eläytymismenetelmässä on se hyvä puoli, että kehyskertomuksen variaatiot muodostavat jo sinänsä teemat joihin voi ja usein kannattaakin aluksi tarttua. Valitettavasti usein kvalitatiivisen aineiston analysointi jätetään tematisoinnin nimissä tapahtuneeksi sitaattikokoelmaksi. Teemoittain järjestetyt vastauksista irrotetut sitaatit ovat usein mielenkiintoisia, mutta kovin pitkälle menevää analyysiä ja johtopäätöksiä niissä ei yleensä ole. Tarvittaessa teemoittelua voi jatkaa pitemmällekin. Teemoittelulla tekstiaineistosta saadaan esille kokoelma erilaisia vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin. Tutkimustulokset palvelevat tällöin parhaiten juuri erilaisia käytännöllisiä intressejä. Kokonaisempien tutkimustulosten tai aineiston

havainnollisemman esittämisen kannalta mahdollisesti parempi etenemistapa on tyypittely. (Eskola 1998, 134 – 137.)

Tyypittely

Autenttisen tarinan esittämisen sijasta voi rakentaa useasta tarinasta tyypillisen kertomuksen. Tyypittelyssä aineisto ryhmitellään tyypeiksi, selviksi ryhmiksi samankaltaisia tarinoita. Tyypit tiivistävät ja tyypillistävät, niihin laitetaan kaikkea sellaista, jota yksittäisessä vastauksessa ei ole. (Eskola 1998, 137 – 138.)

Diskursiiviset lukutavat

Aineistoa voidaan lähestyä vielä kerran uudesta näkökulmasta. Tarinoiden aikaisemmissa analysointitavoissa oletettu todellisuus voidaan ikään kuin sulkeistaa hetkeksi ja päähuomio keskitetään pelkästään tarinoiden tasoon, tarinoiden todellisuuteen. Tällöin itse tarina asettuu mielenkiinnon keskiöön. Se on kulttuurisesti jäsentynyt teksti ja vaatii näin ollen diskurssianalyttistä lukutapaa. Kantaa ei oteta siihen ovatko asiat todella jotenkin vaan tyydytään analysoimaan erilaisia käsityksiä asioista, asioiden mahdollisia seurauksia ja sitä kuinka niissä puhutaan.

Vastoin kuin edellä esitellyissä aineiston teemoittelussa ja tyypittelyssä diskurssianalyysissa tarinat eivät ole tutkijan apuna havainnollistamassa aineiston tulkintaa tai juonta vaan ovat esimerkkejä aineistosta sinänsä. Tarina on tutkimuksen kohde sinänsä omassa ainutlaatuisuudessaan, ei osa, josta toinen pala voidaan liittää osaksi tyypillistä tarinaa ja toinen sitaatiksi tietyn teeman alle. Tutkijana ongelmana on diskurssianalyysin tietty kaksijakoisuus: toisaalta siinä korostetaan tutkijan omia tulkintoja, toisaalta juuri aineiston omaa ääntä. Kysymys on siitä käyttääkö tutkija aineistoa vai aineisto tutkijaa. Keskeistä diskurssianalyttiselle lähestymistavalle on se, että keskenään yhteen sovittamattomia havaintoja ei puristeta väkisin yhteen. Ei siis etsitä samanlaisuutta sieltä missä sitä ei ole. Poikkeavat tapaukset otetaan huomioon ja aineiston moninaisuutta kunnioitetaan. Analyysin ongelmaa ei kannata tehdä poikkeavista tapauksista, vaan ymmärtää rajatapaukset aineiston rikkautena. (Eskola 1998, 140–142.)

5.2.1 Analyysimenetelmien päällekkäisyys

Eskola (1998) toteaa, että jako erilaisiin tapoihin ei suinkaan ole selkeä, vaikka edellä onkin esitelty neljä erilaista eläytymismenetelmäaineiston analysointitapaa. Erilaiset analysointitavat kietoutuvat toisiinsa käytännössä, eivätkä suinkaan ole mitenkään selvärajaisia. Harvoin sitä paitsi pystyy soveltamaan vain yhtä luku- ja analysointitapaa. Taulukoinnin edellytys on yleensä jonkinlainen teemoittelu. Kun soveltaa diskursiivisia lukutapoja saattaa palata aineiston määrälliseen analyysiin, laskemaan vaikkapa tiettyjen ilmaisujen esiintymiskertoja. Taulukointi tarvitsee tulkinnallisen lukutavan. Pohjana tyypittelyssä on vaikkapa teemoitteluun perustuva ja tulkinnallista lukutapaa vaativa yksinkertainen taulukointi jne. Eläytymismenetelmänaineiston, kuten yleensäkin laadullisen aineiston, yhtenä rikkautena on erilaisten lukutapojen, erilaisten analysointitapojen runsaus. (Eskola 1998, 142 – 143.)

5.2.2 ”Kielteisten” tarinoiden teemoittelu

Eläytymistarinoista nousi selkeästi esille useita teemoja. Jaoin kielteiset tarinat viiteen eri teemaan.

- 1) Isän työasiat
- 2) Isän ja lapsen yhteisen ajan puute
- 3) Vanhempien erimielisyydet
- 4) Viina
- 5) Muut

Isän työasiat nousivat selkeästi kielteisissä tarinoissa. Tyttö kirjoittaa Venlan isän työkiireistä.

Venla käpertyy sohvan nurkkaan. Hän on taas yksin kotona. ”Miksi isän pitää olla melkein aina töissä?” Venla kysyy itseltään. ”Hän on vaikka kuinka monta kertaa luvannut, että olisi seuraavalla kerralla pitenpään kotona kun

tulee työmatkaltaan! Mutta ne sen bisnekset! Isällä ei jää koskaan aika minulle”, Venla miettii itsekseen. Hän menee keittiöön ja avaa jääkaapin oven. ”Ei taaskaan mitään syötävää. Isä ei edes koskaan ehdi käydä kaupassa hän on muka niin kiireinen.” Venla sulkee jääkaapin oven ja tilaa pitsan.” Silloin, kun äiti ja isä erosivat isä lupasi huolehtia minusta. Tekisi mieli välillä muuttaa äidin luo. Jos se nimittäin on isän mielestä huolehtimista, että minulla on hieno huone, niin hän on väärässä.” Pitsa tuli hän ei päättä säästää yhtään palaa isälleen sillä tuskinpa hän tulisi kotiin tämän vuorokauden puolella. (t-7)

Poika kirjoittaa isän työkiireistä myös, mutta antaa tunnustusta isälleen siitä, että hän katsoo tv:tä poikansa kanssa. Tämä poika kirjoittaa minämuodossa.

Hmph. Isi on aina töissä. Taa se meni töihin. Jos se on kotona, niin sen pitää tehdä töitä. Olisin tarvinnut apua läksyissäkin. Iltaisin isi kyllä katsoo TV:tä kanssani. (t-8)

Eräs tyttö kärsii isän työmatkoista. Hän on kuitenkin hyvin ymmärtäväinen niiden suhteen.

Olisin halunnut juuri tänään mennä isän kanssa elokuviin ja syömään ja hän lupasikin, mutta aina hänellä on työmatkoja..., mutta kyllä sen ymmärtää. (t-11)

Isän ja lapsen yhteisen ajan puutteen voi selkeästi havaita tarinoista. Lapset selittävät ajan puutetta isän kiireisyydellä.

Venla näkee isäänsä kai aika harvoin. Venla ja isä eivät vietä tarpeeksi aikaa yhdessä, mikä ei ole Venlan mielestä hyvä juttu. Isä on kiireinen, eikä välitä Venlasta paljoa. (t-15)

Isän ja lapsen yhteinen ajanvietto voi lapsen mukaan johtua myös siitä, että isää ei vain kiinnosta Venlan tekemiset. Isällä kyllä riittää lomalla aikaa kavereille.

Sen isä ei ikinä ole kotona, aina vaan töissä. Hänellä ei ole ikinä aikaa Venlalle, ei ole ikinä ollut. Silloin kun isällä on lomaa, niin hän menee kavereidensa kanssa joko golfaamaan tai Venlan perheen mökille. Silloin kun Venlan isä tulee töistä niin hän tekee joko työ-asioita tai kattoo telkkaa tai menee heti nukkumaan. Venlan äiti on kuollut joten Venla on periaatteessa yksin paljon, ellei hänen paras ystävänsä Sanna ole kotona. Venlan isää ei kiinnosta missä Venla luuhaa tai mitä se tekee, eikä hän keskity tai auta Venlaa koulun käynnissä. Venla asuu 5 km kaukana koulusta ja kaupungista, joten Venla myöhästyy koulusta aina kun hän menee 8:saan. Eli Venla on pettynyt isäänsä! (t-10)

Poika kirjoittaa minä – muodossa. Pojan isä on kiireinen ja harvoin näkee poikaansa. Hän haluaisi kotiinsa isän asumaan.

Isä on aina kiireinen. Hän harvoin näkee minua. Kumpä hän joskus jäisi tänne. Onhan isä muuten kiva, mutta hän on aina töissä. Olisi kiva että hän muuttaisi meille asumaan (p-12)

Vanhempien erimielisyyksistä kirjoitetaan. Poika kirjoittaa Teemun kärsivän isän puutteesta. Teemun isä ei ole koskaan puhunut Teemulle pitkään ja isällisesti.

Isä oli ennenkin ollut poissa kotoa, kun Teemu oli ollut kotona. Isä ei selvästikkään enää viihtynyt perheen oloissa. Joskus, kun Teemu oli ollut jo nukkumassa, hän oli kuullut kun isä ja hänen äitinsä riitelivät kova-äänisesti. Päivisin, kun Teemu oli lähettyvillä, isä teeskentelee pitävänsä äidistä, vaikka Teemu selvästi näki, että he eivät voineet sietää toisiaan. Isä ei koskaan puhunut Teemulle pitkään ja isällisesti, ei saarnannut hänelle. Tuntui kuin hänellä ei olisi oikeasti sijaa Teemulle. (p-11)

Tyttö kuvaa, kuinka Venlan isä oli tehnyt äkkilähdön perheen yhteisestä kodista. Venla olisi toivonut, että isä olisi ilmoittanut aikaisemmin lähdöstään, sillä silloin siihen olisi voitu saada järkevämpi ratkaisu.

Venlan isä oli aikeissa lähteä pois kotoa kokonaan, koska hän ei enää kestänyt mitään tässä kaupungissa. Isä oli kertonut Venlalle juuri ennen lähtöään uuden numeronsa, että Venla voisi soittaa isälleen ja kysyä missä tämä nykyään majoilee. Isä oli kertonut myös Venlalle sen, että oli soittanut 30 min ennen lähtöään Venlan äidille ja sanonut hyvästit tälle. Venla oli pettynyt isäänsä, koska ei ollut kertonut asiasta aiemmin. Venla olisi toivonut, että isä olisi kertonut asiasta aiemmin, että siihen olisi saatu järkevämpi ratkaisu. (t-13)

Poika kirjoittaa monista tekijöistä, jotka ovat syynä siihen, että Teemu on tyytymätön isäänsä. Juoppous, lapsista huolehtimattomuus, isän ja äidin riidat ja isän kotoa pois muuttaminen aiheuttavat tyytymättömyyttä.

Tarinan isä voisi olla ilmeisesti juoppo. Työtön. Juuri tullut juomasta ja nyt menee taas juomaan. Ei huolehdi ilmeisesti lapsista. Tai Tarinan isä voisi olla riidoissa Teemun äidin kanssa ja kertoisi Teemulle että hän muuttaa pois. (p-9)

5.2.3 ”Kielteisten” tarinoiden tyypittely

Merkittävien teemojen pohjalta voidaan rakentaa tyypillinen tarina. Kielteisten tarinoiden kohdalla tyypillinen tarina koostuisi sellaisista asioista, mitä teemat 1, 2, 3, 4 ja 5 pitävät sisällään. Tyypillisessä tarinassa isään pettyminen ilmenee isän ja lapsen yhteisen ajan puutteesta, joka johtuu usein isän työasioista. Vanhempien erimielisyydet sekä alkoholi ja muut asiat vaikuttavat siihen, että isään petytään.

Tarina 1

Hän on taas yksin kotona. ”Miksi isän pitää olla melkein aina töissä?” Venla kysyy itseltään. Jos se on kotona, niin sen pitää tehdä töitä. Olisin tarvinnut apua läksyissäkin. Isä ei koskaan huomaa minua. Yleensä hän ei ole edes kotona, ja kun hän tulee illalla, hän haisee ihan viinalle. Olen myös huomannut, että hän pitää siskostani enemmän. Kunpa hän huomaisi minut.

Tarina 2

Isä oli ennenkin ollut poissa kotoa, kun Teemu oli ollut kotona. Isä ei selvästikkään enää viihtynyt perheen oloissa. Joskus, kun Teemu oli ollut jo nukkumassa, hän oli kuullut kun isä ja hänen äitinsä riitelivät kova-äänisesti. Päivisin, kun Teemu oli lähettyvillä, isä teeskentelee pitävänsä äidistä, vaikka Teemu selvästi näki, että he eivät voineet sietää toisiaan. Isä ei koskaan puhunut Teemulle pitkään ja isällisesti, ei saarnannut hänelle. Tuntui kuin hänellä ei olisi oikeasti sijaa Teemulle.

5.2.4 Yksittäisten tarinoiden tulkintaa

Muutama teksti poikkesi valtaosasta. Seuraava tyttö kuvaa, kuinka isä voi olla epärehellinen, känninen ja hänellä voi olla toinen nainen. Tosin työkuviot ovat myös tämän tekstin taustalla.

Isä sanoo Venlalle: ”Lähden työmatkalle Brysseliin ja tulen parin päivän päästä, ” oikeasti isä lähtee pariiksi viikoksi, ajattelee Venla, ”minulle tulee kova ikävä sinua ja äitiä, ”niimpä niin oikeasti hän menee tapaamaan sitä toista naista, ”Tuon sinulle paljon tuliaisia. Tämän sanottuaan isä lähtee kotipihasta. Ihan kuin tuliaiset mitään korvaisi. Viimeksi sain vain kännisen isän tuliaisiksi. (t-9)

Seuraava teksti on varsin poikkeava. Tyttö kirjoittaa isästä, joka on varas. Vankilassakin hän on ollut kaksi kertaa.

Isä on varas ja on luvannut Venlalle että ei enää varastelisi, mutta petti Venlan luottamuksen. Isä on ollut 2 kertaa vankilassa, mutta ei silti ole oppinut että jää aina kiinni. (t-12)

Poika kirjoittaa minä - muodossa, vaikka ohjeen mukaan poikien tuli eläytyä Teemun osaan. Pojan kirjoitus kuvaa selvästi isän nälkää. Poika kokee myös epäoikeudenmukaista kohtelua.

Isä ei koskaan huomaa minua. Yleensä hän ei ole edes kotona, ja kun hän tulee illalla, hän haisee ihan viinalle. Olen myös huomannut, että hän pitää siskostani enemmän. Kunpa hän huomaisi minut. (p-10)

Yksi tyttö ei kirjoittanut "kielteistä" tarinaa, vaikka hänen tehtävänään oli kirjoittaa, miksi lapsi on pettynyt isäänsä. Hän teki erilaisen ratkaisun. Kirjoittaja käänsi asian siten, että Venla on pettynyt itseensä, kun ajatteli isästään niin pahasti.

Venlan isä on oikeasti hyvä ja hän oli vaan lähdössä kalaan työkavereidensa kanssa. Hän ei vaan halunnut kertoa sitä koska halusi yllättää Venlan tuomalla hänelle kalaa, mistä tehtäisiin ruokaa. Kala on Venlan lempiruokaa. Kun isä tulee kotiin kalan kanssa, Venla on onnellinen ja pettynyt itseensä, että ajatteli isästään niin pahasti. (t-14)

5.2.5 "Kielteisten" tarinoiden yleistä tulkintaa

Pääasiassa isään tyytymättömyys ilmeni isän ja lapsen yhteisen ajan puutteesta, joka johtui usein isän työasioista. Myös vanhempien erimielisyydet tai ero näkyi tarinoissa. Jotkut lapsista kirjoittivat alkoholista. Muutama poikkeava kirjoitus oli tarinoissa. Tyttö kirjoittaa Venlan isästä, joka on varas. Erään tytön kirjoitus ei vastannut tehtävänantoa, hän nimittäin kirjoitti, että on itseensä pettynyt, kun ajatteli isästään niin pahasti.

5.2.6 ”Myönteisten” tarinoiden teemoittelu

Erotin ”myönteisistä” tarinoista neljä erilaista teemaa:

- 1) Huolenpito, auttaminen ja välittäminen
- 2) Yhteinen ajanvietto
- 3) Luonteenpiirteet
- 4) Rahallinen auttaminen

Isän huolenpito ja välittäminen lapsestaan näkyy tämän tytön kirjoituksessa. Myös vanhempien yhdessä asuminen on tärkeä isään tyytyväisyyden tekijä.

Venlan isä on kiinni Venlan elämässä niin, että häntä kiinnostaa Venlan menot sun muutkin. Tarinan perusteella voi sanoa, että Venlan vanhemmat eivät ole eronneet. Sekin meinaan saattaa vaikuttaa siihen, miten Venla suhtautuu isäänsä. Venlan isä tuntuu myös ajattelevan niin, että miten on Venlalle parasta, jäihän hän juttelemaan hetkeksi. Silloin ehkä isä kertoi myös, minne hän oli lähdössä. Jos vaikka hän olisi sanonut muuttavansa pois, ei Venla ajattelisi niin positiivisesti, heti tapahtuman jälkeen. (t+2)

Tämän lapsen kirjoituksessa on mielenkiintoinen ajatusmalli. Isä odottaa ennen lähtöään, että Venla on päässyt kotiin.

Isä on huolehtivainen, ja odottaa ennen lähtöään jonnekin, että Venla on päässyt kotiin. Isä vaihtaa myös pari sanaa Venlan kanssa, ettei vain sano ”moi” ja lähtee jonnekin. (t+4)

Poika erittelee monenlaisia asioita, jotka voivat johtaa isään tyytyväisyyteen. Isä on välittävä, rahallinen tukija ja huumorimies.

Isä on mukava ja välittää minusta. Hän ymmärtää jos mulla on ongelmia. Hän ei sekaannu asioihini, ellen itte pyydä. Jos tarvitsen harrastuksiini liittyviä asioita, niin hän ostaa minulle, ellei itselläni ole rahaa. Hän huolehtii musta, jos olen kipeä, eikä ole liian ankara. Hän heittää hyvää läppää. (p+1)

Tämä poika näkee Teemun isän huolehtijana ja rahallisena auttajana.

Isä on ystävällinen ihminen, joka huolehtii Teemusta hyvin ja asettaa selkeitä rajoja. Teemu elää niitä rikkomatta ja isä palkitsee Teemun esimerkiksi käyttämällä Teemua mäkkarissä. Isä ostaa Teemulle jätti trampoliinin, mutta

Teemu on tyytyväinen vaikka se ei olekaan parasta mallia. Teemu pääsee kerran kesässä huvipuistoon niin, että isä maksaa hänet. Isä antaa viikkorahaa 5 e viikossa. (p+6)

5.2.7 ”Myönteisten” tarinoiden tyypittely

Merkittävien teemojen pohjalta voidaan rakentaa tyypillinen tarina. Myönteisten tarinoiden kohdalla tyypillinen tarina koostuisi sellaisista asioista, mitä teemat 1, 2, 3 ja 4 pitävät sisällään. Tyypillisessä tarinassa isään tyytyväisyys ilmenee siten, että isä huolehtii, auttaa rahallisesti, viettää yhteistä aikaa lapsen kanssa, sekä isän positiivisista luonteenpiirteistä. Isä siis auttaa lasta hänen asioissaan, ostaa lapselleen jotain, käy yhdessä jossakin, ja on iloinen ja kiltti.

Tarina 1

Venlan isä on kiltti ja mukava. Hän vie Venlaa retkille ja hänellä on hauskoja juttuja. Isä on usein kotona ja hän auttaa Venlaa kaikessa. Hän ei vietä iltoja baarissa, vaan tulee kotiin säädylliseen aikaan. Venlan isä on kiinni Venlan elämässä niin, että häntä kiinnostaa Venlan menot sun muutkin. Venlan isä tuntuu myös ajattelevan niin, että miten on Venlalle parasta, jäihän hän juttelemaan hetkeksi. Kotona Venla on hyvin tyytyväinen isästään, koska hän oli tajunnut miten Venla tarvitsee sitä mp3-sta.

Tarinasta välittyy, kuinka Venla on tyytyväinen, kun isä on mukava, auttava, lapsen tarpeet huomioon ottava ja läsnä oleva.

Tarina 2

Olen Teemu ja matkalla koulusta kotiin. Odotan että näkisin isän. Vihdoinkin perillä, tuollahan on isä. mihinköhän se on menossa. Isä mihin olet menossa? Olen lähdössä töihin. Menen kyllä nyt sisälle. Minä olen kyllä tyytyväinen isääni. Koska hän paljon kotona pelaa kanssani. Hän välittää minusta. Hän ymmärtää jos mulla on ongelmia. Hän ei sekaannu asioihini, ellen itte pyydä. Jos tarvitsen harrastuksiini liittyviä asioita, niin hän ostaa minulle, ellei itselläni ole rahaa. Hän huolehtii musta, jos olen kipeä, eikä ole liian ankara. Hän heittää hyvää läppää.

5.2.8 ”Myönteisten” tarinoiden yleistä tulkintaa

Pääasiassa lapsilla isään tyytyväisyys ilmenee isän huolenpitona, välittämisenä lapsistaan. Muutamassa tarinassa mainitaan isä rahallisena auttajana. *”Isä ostaa Teemulle jätti trampoliinin, mutta Teemu on tyytyväinen vaikka se ei*

olekaan parasta mallia. Teemu pääsee kerran kesässä huvipuistoon niin, että isä maksaa hänet. Isä antaa viikkorahaa 5 e viikossa.” Isän ja äidin yhteiselon mainitsi yksi tyttö. ”Tarinan perusteella voi sanoa, että Venlan vanhemmat eivät ole eronneet. Sekin meinaan saattaa vaikuttaa siihen, miten Venla suhtautuu isäänsä. Jos vaikka hän olisi sanonut muuttavansa pois, ei Venla ajattelisi niin positiivisesti, heti tapahtuman jälkeen.” Pojan kirjoituksessa näkyy myös tärkeä isän tehtävä, rajojen asettaminen. ”Isä on ystävällinen ihminen, joka huolehtii Teemusta hyvin ja asettaa selkeitä rajoja. Teemu elää niitä rikkomatta ja isä palkitsee Teemun esimerkiksi kauttamällä Teemua mäkkarissä.”

5.2.9 Variaation vaikutus

Isän työt mainittiin sekä kielteisissä että myönteisissä tarinoissa. Tosin kielteisissä tarinoissa työt mainittiin huomattavasti useammin, myönteisissä vain muutaman kerran ja myönteisessä valossa: ”Tulin juuri töistä, mutta sain soiton, että menisin keskustelemaan palkankorotuksesta.” Isä sanoi ja poistui. Kotona Teemu ajattelee: ”Olen niin ylpeä isästäni, kun hän pitää kaupunkimme puhtaana roistoista.” Tämä tarina kuvaa, kuinka lapsi tuntee ylpeyttä isänsä työnteosta. ”Isällä on varmaan paljon työtä, mutta hän on silti paras isä.” Tässä tarinassa isä on silti paras isä, vaikka työtä onkin paljon. ”Olen hyvin onnellinen, kun minulla on näin mukava isä. Hän juuri sopivasti töissä ja juuri sopivasti kotona meidän kanssa.” Tämä kirjoittaja kuvaa Venlan isää juuri sopivasti työssä ja kotona olevaksi.

Mielenkiintoista on se, että kielteisissä tarinoissa isän työnteko nähdään vievän aikaa lapsilta, mutta isää kuitenkin ymmärretään: ”Olisin halunnut juuri tänään mennä isän kanssa elokuviin ja syömään ja hän lupasikin, mutta aina hänellä on työmatkoja..., mutta kyllä sen ymmärtää.” Tässä siis lapsi tuntee ymmärrystä isän työmatkoja kohtaan, vaikka hänellä oli kova halu päästä isän kanssa elokuviin ja syömään. ”Hmph. Isi on aina töissä. Taa se meni töihin. Jos se on kotona, niin sen pitää tehdä töitä. Olisin tarvinnut apua läksyissäkin. Iltaisin isi kyllä katsoo TV:tä kanssani.” Tämän tarinan mukaan isä on aina töissä ja työt seuraavat häntä myös kotiin. Isä kuitenkin katsoo televisiota iltaisin yhdessä

lapsen kanssa. *"Sen isä ei ikinä ole kotona, aina vaan töissä. Hänellä ei ole ikinä aikaa Venlalle, ei ole ikinä ollut."* Tämä tarina kertoo isästä, jolla ei riitä aikaa Venlalle. Myös seuraavassa tarinassa ilmenee katkeruutta isän töistä. *"Venla käpertyy sohvan nurkkaan. Hän on taas yksin kotona. "Miksi isän pitää olla melkein aina töissä?" Venla kysyy itseltään. "Hän on vaikka kuinka monta kertaa luvannut, että olisi seuraavalla kerralla pitenpään kotona kun tulee työmatkaltaan! Mutta ne sen bisnekset! Isällä ei jää koskaan aika minulle", Venla miettii itsekseen."*

Yhteisen ajanvieton merkitys korostui sekä kielteisissä että myönteisissä tarinoissa. Kielteisissä tarinoissa korostui isän ja lapsen yhteisen ajan puute. *"Venla näkee isäänsä kai aika harvoin. Venla ja isä eivät vietä tarpeeksi aikaa yhdessä, mikä ei ole Venlan mielestä hyvä juttu. Isä on kiireinen, eikä välitä Venlasta paljoa."* (t-15)

Myönteisissä tarinoissa taas kerrottiin isän ja lapsen yhteisistä hetkistä. *"Viettäisi paljon aikaa lastensa kanssa. Veisi lapsia jonnekin mukaviin paikkoihin."* (p+4)

Niin kielteisissä ja myönteisissäkin tarinoissa näyttäytyi isän huolehtiminen ja välittäminen. Myönteisissä tarinoissa tuli ilmi isän huolenpito kasvattajana: *"Isä on ystävällinen ihminen, joka huolehtii Teemusta hyvin ja asettaa selkeitä rajoja."* (p+6) Myös oikeudenmukaisuus nähdään tärkeänä. *"Hän on yhtä tasavertainen minulle kuin minun veljelleni."* (t+6) Kun puolestaan kielteisissä tarinoissa kärsitään isän puutteesta ja epäoikeudenmukaisuudesta: *"Isä ei koskaan huomaa minua. Yleensä hän ei ole edes kotona, ja kun hän tulee illalla, hän haisee ihan viinalle. Olen myös huomannut, että hän pitää siskostani enemmän. Kunpa hän huomaisi minut."* (p-10)

Kielteisissä tarinoissa korostuvat isän ja äidin erimielisyydet tai ero. *"Silloin, kun äiti ja isä erosivat isä lupasi huolehtia minusta. Tekisi mieli välillä muuttaa äidin luo."* (t-7) Tässä tarinassa mainitaan siis ero ja sen kielteinen vaikutus. Isä ei huolehdikaan lapsestaan, ja lapsen tekisi mieli muuttaa äidin luo. *"Isä sanoo Venlalle: "Lähden työmatkalle Brysseliin ja tulen parin päivän päästä, " oikeasti*

isä lähtee pariksi viikoksi, ajattelee Venla, "minulle tulee kova ikävä sinua ja äitiä, "niinpä niin oikeasti hän menee tapaamaan sitä toista naista," (t-9) Tässä tyttö kirjoittaa Venlasta, joka epäilee isän menevän tapaamaan jotakin toista naista. Seuraavassa tarinassa kuvataan isän lähtöä kotoa ja hyvästien sanomista äidille. "Isä oli kertonut myös Venlalle sen, että oli soittanut 30 min ennen lähtöään Venlan äidille ja sanonut hyvästit tälle. Venla oli pettynyt isäänsä, koska ei ollut kertonut asiasta aijemmin. Venla olisi toivonut, että isä olisi kertonut asiasta aijemmin, että siihen olisi saatu järkevämpi ratkaisu." (t-13) Teemun isällä voisi olla erimielisyyksiä Teemun äidin kanssa ja hän voisi kertoa Teemulle muuttavansa pois. "Tai Tarinan isä voisi olla riidoissa Teemun äidin kanssa ja kertoisi Teemulle että hän muuttaa pois." (p-9) Myös seuraava tarina kuvaa vanhempien erimielisyyksiä. "Joskus, kun Teemu oli ollut jo nukkumassa, hän oli kuullut kun isä ja hänen äitinsä riitelivät kova-äänisesti. Päivisin, kun Teemu oli lähettyvillä, isä teeskentelee pitävänsä äidistä, vaikka Teemu selvästi näki, että he eivät voineet sietää toisiaan." (p-11) Erään pojan kirjoituksesta selviää, että hänen vanhempansa eivät asu yhdessä. "Olisi kiva että hän muuttaisi meille asumaan" (p-12) Myönteisissä tarinoissa taas erosta mainitaan vain kerran: "Tarinan perusteella voi sanoa, että Venlan vanhemmat eivät ole eronneet. Sekin meinaan saattaa vaikuttaa siihen, miten Venla suhtautuu isäänsä. Jos vaikka hän olisi sanonut muuttavansa pois, ei Venla ajattelisi niin positiivisesti, heti tapahtuman jälkeen." (t+2)

Myönteisissä tarinoissa ei isän juomisesta puhuta suoraan. Mainitaan vain baarissa käynti: "Hän ei vietä iltoja baarissa, vaan tulee kotiin säädylliseen aikaan." (t+3) Kielteisissä tarinoissa viina taas mainitaan usein. Tyttö kertoo tarinassa Venlan isästä, joka on känninen tuliainen lapselleen: "Tuon sinulle paljon tuliaisia. Tämän sanottuaan isä lähtee kotipihasta. Ihan kuin tuliaiset mitään korvaisi. Viimeksi sain vain kännisen isän tuliaisiksi." (t-9) Poika kuvaa Teemun isää juoppona. "Tarinan isä voisi olla ilmeisesti juoppo. Työtön. Juuri tullut juomasta ja nyt menee taas juomaan." (p-9) Toinen poika kuvaa isää viinalta haisevalle. "Yleensä hän ei ole edes kotona, ja kun hän tulee illalla, hän haisee ihan viinalle." (p-10)

Kuten kehyskertomusten perusteella voi olettaakin, tarinoiden sävy ja tunnelma muuttuvat ”kielteisen” ja ”myönteisen” mukaisesti. Kielteisiä tarinoita leimaavat pettymys ja huolestuneisuus. Niissä korostuu myös isän poissaolo. Kielteisiin tarinoihin heijastuvat selvästi työelämän vaatimukset. Myönteisiä tarinoita leimaa onnellisuus ja tyytyväisyys.

5.3 Kyselylomakkeiden ja kehystarinoiden yhteys

Kyselylomakkeessa ja kehystarinoissa ilmeni samoja asioita. Kyselylomakkeessa vastattiin, että isä välittää läheisyydellä, auttamisella, huolehtimisella ja yhteisellä ajanvietolla sekä rahallisesti. *”ostaa mitä tarvitsen, (ei kuitenkaan kaikkea), auttaa läksyissä ja vaikeissa asioissa, viettää aikaa kanssani. Hän hakee myös minut pois jos olen jollain kaverilla. (t/02)”* Myös kehystarinoissa isään ollaan tyytyväisiä, kun hän huolehtii ja auttaa lasta. *”Isä on mukava ja välittää minusta. Hän ymmärtää jos mulla on ongelmia. Hän ei sekaannu asioihini, ellen itte pyydä. Jos tarvitsen harrastuksiini liittyviä asioita, niin hän ostaa minulle, ellei itselläni ole rahaa. Hän huolehtii musta, jos olen kipeä, eikä ole liian ankara.”* Sekä kyselylomakkeiden vastauksissa että kehystarinoissa kirjoitettiin isän oikeudenmukaisuudesta. Isä koettiin sekä oikeudenmukaisena että epäoikeudenmukaisena. Tyttö vastasi kyselylomakkeen kysymykseen isän oikeudenmukaisuudesta: *”Iskä saattaa ehkä tykätä enemmän mun veljestä, kun se on niin urheilullinen ja hyvä kaikessa. Muuten aika tasaväkisesti. (t/12)”* Kehystarinassa kirjoitettiin: *”Hän on yhtä tasavertainen minulle kuin minun veljelleni.” (t+6)* Mutta myös näin kirjoitettiin: *”Olen myös huomannut, että hän pitää siskostani enemmän. Kunpa hän huomaisi minut.” (p-10)* Yksi tyttö kirjoitti kyselylomakkeessa isän oluen juonnista: *”No ettei aina tarvis juoda olutta! (t/14)”* Useassa kehystarinassa sen sijaan kuvattiin juomista: *”Tarinan isä voisi olla ilmeisesti juoppo. Juuri tullut juomasta ja nyt menee taas juomaan.”*

Isän kuuluminen perheeseen tuli ilmi sekä kysymyslomakkeissa että eläytymistarinoissa.

"Olen hyvin onnellinen, että isä ja äiti asuvat saman katon alla. Emme ole mitään mielettömän läheisiä, mutta tulemme toimeen ja olemme aika samanlaisia. Isä merkitsee minulle tosi paljon." (t/10)

"Paljon. Ilman isää ei olisi kunnan perhettä." (t/12)

"Isä on aina kiireinen. Hän harvoin näkee minua. Kumpä hän joskus jäisi tänne. Onhan isä muuten kiva, mutta hän on aina töissä. Olisi kiva että hän muuttaisi meille asumaan" (p-12)

"Venlan isä on kiinni Venlan elämässä niin, että häntä kiinnostaa Venlan menot sun muutkin. Tarinan perusteella voi sanoa, että Venlan vanhemmat eivät ole eronneet. Sekin meinaan saattaa vaikuttaa siihen, miten Venla suhtautuu isäänsä. Venlan isä tuntuu myös ajattelevan niin, että miten on Venlalle parasta, jäihän hän juttelemaan hetkeksi. Silloin ehkä isä kertoi myös, minne hän oli lähdössä. Jos vaikka hän olisi sanonut muuttavansa pois, ei Venla ajattelisi niin positiivisesti, heti tapahtuman jälkeen." (t+2)

Isän luonteenpiirteistä kirjoitettiin useassa vastauksessa. Kyselylomakkeissa kirjoitettiin: *"Hassu, kiva, paras, mukava... (t/06)"* ja myös kehystarinoissa: *"Isäni on iloinen ja kiltti."* (p+8) ja *"Venlan isä on kiltti ja mukava."* (t+3)

6 Yhteenveto

Isän merkitys nähdään monin tavoin. Isä kuuluu perheeseen. Isä on rakastava, keskusteleva ja taloudellinen tukija. Isä kannustaa lapsiaan kouluun ja harrastuksiin liittyvissä asioissa.

Nykypäivänä on tyypillistä vastuun jakaminen siten, että kumpikin vanhemmista osallistuu hoitamiseen ja huolenpitoon sekä ulkoisten edellytysten turvaamiseen. Osallistumisen määrittelyssä keskeiseksi apukäsitteeksi on tuotu vanhemmuuteen sitoutuminen, josta Michael Lamb (1986, 8) on erottanut kolme osa-aluetta: vuorovaikutus, saatavilla olo ja vastuunotto. Vuorovaikutuksella hän kuvaa isän aktiivista ja keskittynyttä yhdessäoloa lapsen kanssa kuten keskustelua, leikkimistä tai pelaamista. Tällöin isän huomio on lapsessa, eikä hän tee muita asioita. Tutkimuksessani tuli esille, että isät ovat vuorovaikutuksessa lastensa kanssa. He keskustelevat, pelaavat, katsovat televisiota ja urheilevat lastensa kanssa: *”Me käydään lenkillä ja katotaan telkkaria.”* (t/11)

Saatavilla olo tai läsnäolo tarkoittaa taas sellaista isän kotona olemista, että hän on tarvittaessa käytettävissä, vaikka hänen päähuomionsa olisi muussa toiminnassa kuten keittiötoissa. Eräs tyttö kirjoitti osuvasti tästä isän osallistumisen käsitteestä näin: *”Tai, et se kuuntelee, kun mä puhun jotain eikä lähe pois ja sano ”myöhemmin sitten mul on nyt muuta!”*

Kolmas osallistumisen ulottuvuus, vastuullisuus, on vaikeasti määriteltävä mutta tärkeämpi kuin edelliset. Se sisältää lapsen asioista huolehtimisen sekä ratkaisujen suunnittelun ja toteutuksen. Lamb mainitsee esimerkkeinä lastenhoitajan tai päivähoitopaikan hankkimisen ja lääkärin vastaanottoajan varaamisen lapselle. (Lamb 1986, 8.) Lamb (1986) kollegoineen huomasi, että suurin poikkeavuus isän ja äidin osallistumisessa on vastuullisuuden alueella. Monet tutkimuksista osoittavat, etteivät isät ota huomattavasti vastuuta lastensa hoidosta. (Lamb 1986, 9.) Tutkimukseni lapset eivät kirjoittaneet mitään konkreettista esimerkkiä siitä, miten isä suunnittelisi lasten ratkaisuja ja

toteuttaisi niitä. Tästä voisi päätellä, että tämä vastuullisuuden alue on vähäistä. Lapsen asioista toki huolehditaan, isät ovat esimerkiksi kiinnostuneita lapsen koulunkäynnistä: *”Hän haluaa nähdä läksyjä, auttaa matematiikassa (ja tietysti kaikissa aineissa) ja kysyy aina, että onko koulusta tullut lappuja.”* (t/09)

Nykyään joka toinen perhe hajoaa. Isät häviävät lasten elämästä. Miehen malli puuttuu. Jotkut tutkijoista lohduttavat, että jos lapsella on mahdollisuus korvaavaan isähahmoon, isän poissaololla ei ole merkitystä. Tutkimukseni eräs tyttö muuttaisi isässä yhden asian: *”Että hän asuisi äidin kanssa, mutta on minulla hyvä isapuolikin.”* (t/01) Nykypäivänä voikin olla monella tavalla isä. Isyys muodostuu biologisesta, juridisesta, sosiaalisesta ja psykologisesta isyydestä, jotka voivat esiintyä erillään tai yhdessä (Huttunen 2001b, 58 – 59). Vanhempien eron vuoksi lapsi ei asu biologisen isänsä kanssa, joten mies, joka asuu lapsen kanssa, saattaa saada isän aseman perheessä. Edellä mainittu tyttö pitää äidin kanssa asuvaa uutta miestä sosiaalisena ja/tai psykologisena isänään. Muutama lapsi tuo esille ehjän perheen ja isän tärkeyden: *”Olen hyvin onnellinen, että isä ja äiti asuvat saman katon alla. Emme ole mitään mielettömän läheisiä, mutta tulemme toimeen ja olemme aika saman laisia. Isä merkitsee minulle tosi paljon.”* (t/10) *”Paljon. Ilman isää ei olisi kunnan perhettä.”* (t/12) *”paljon. Ilman isää olisi aika vaikeaa”* (p/18)

Vaikka tutkimuksen lasten perheistä noin puolet oli eronnut, lapset kokivat vanhempien väliset suhteet hyvänä. Isän ja lapsen välisessä suhteessa päällimmäisinä asioina nousivat läheisyys, auttaminen ja huolehtiminen sekä yhteinen ajanvietto, eli kokonaisuudessaan isän läsnäolo. Lapset eivät juuri pelkää isäänsä, paitsi isän ollessa vihainen. Osa lapsista on sitä mieltä, että isä on epäoikeudenmukainen. Isä suosii nuorempia, ja toisaalta pärjäävämpiä sisarusia.

Kurosen (2003, 109) mukaan viimeaikainen keskustelu ja lisääntynyt isätutkimus ovat korostaneet ennen kaikkea isän ja lapsen suhteen tunnemerkitystä ja isän runsaampaa läsnäoloa lapsen elämässä. Tutkimuksen lapset toivat myös esille nämä asiat. Lapset arvostavat ja kaipaavat läsnä olevaa isää. Isän kanssa on mukava tehdä erinäisiä asioita. Erään tytön

mielestä oma isä on unelmien isä, mutta toivoo läsnä olevaa isää: *”Sellainen kuin minulla, paitsi jos olisi enemmän kotona ja tehtäisiin kerran (ainakin) viikossa yhdessä jtn kivaa.”* (t/06) Eräs poika arvostaa isässään läsnäoloa: *”Kaikkea. Sitä että hän on niin paljon meidän kanssa.”* (p/04)

Eläytymistarinoissa korostui hyvin selkeästi isän ja lapsen yhteisen ajan puute. Isän kiire ja työkuviot häiritsevät yhteisiä hetkiä. *”Sen isä ei ikinä ole kotona, aina vaan töissä. Hänellä ei ole ikinä aikaa Venlalle, ei ole ikinä ollut.”* (t-10) Tarinoissa tulevat selkeästi esille myös lapsen toive vanhempien yhdessä asumisesta. *”Isä on aina kiireinen. Hän harvoin näkee minua. Kumpä hän joskus jäisi tänne. Onhan isä muuten kiva, mutta hän on aina töissä. Olisi kiva että hän muuttaisi meille asumaan”* (p-12)

Sinkkonen (1998) huomauttaa, että moni keski-ikäinen kiireinen mies ei käsitä merkitystään nuoruusikäiselle tyttärelleen tai pojalleen. Hän ei ymmärrä, että pienetkin yhteisymmärryksen ja läheisyyden tuokiot tallentuvat toisen mieleen kuin kallisarvoiset aarteet. Nuoret etsivät aktiivisesti merkkejä isän kiinnostuksesta ja joutuvat toisinaan tyytymään todella vähään. (Sinkkonen 1998, 167). Tutkimuksessani lapset muistavat isästä juuri pieniä läheisyyden tuokioita: *”Joskus hän tulee peittelemään minut illalla ja kutittaa usein.”* (p/16) *”Se, kun me oltiin kerran uimassa ja isi oli sellasella puhallettavalla tuolilla ja kaatui sillä vedessä.”* (t/11) Eräs poika etsii isän kiinnostusta: *”Hän voisi arvostaa minua vähän enemmän.”* (p/22) Myös Keltikangas-Järvinen (2000, 242) toteaa, että ihmisen keskeinen voimavara – itsetunto – kehittyy lapsella pelkästään jo siitä, että hänen kanssaan ollaan, kuunnellaan häntä ja aina välillä muistetaan sanoa, että hän on oikeastaan tavattoman mukava.

Laakso (1992, 91) pitää tärkeänä isän merkitystä pojan vakaan identiteetin rakentamisessa. Hän korostaa, että poika tarvitsee kasvun eri vuosina isän käytettävissä oloa, sekä rakkauden ja arvostuksen antajana että niiden kohteena, kamppailukumppanina ja miehen mallina yleensä. Tutkimuksessani pojat kirjoittivatkin isän merkityksestä: *”toista kotia, isää joka huolehtii ja välittää minusta”* (p/20) *”Että hän rakastaa minua.”* (p/25) *”Hyvää kaveria, turvaa ja hänelle voi kertoa asioista. Hän kuuntelee omia kiinnostuksianikin.”* (p/16)

"tärkeä ihminen jota rakastaa." (p/15) Kaplan (1986, 179) muistuttaakin, että 11–13-vuotiailla pojilla on tavallisesti miellyttävä, rento suhde isäänsä. Huttunen (1992) korostaa, että ihmissuhteena vanhemman ja lapsen välinen suhde on niin ainutlaatuinen, että sitä ei voida rinnastaa mihinkään muuhun kahden ihmisen väliseen suhteeseen. Vanhemman ja lapsen välinen suhde vain merkillisesti *"venyy ja paukkuu, muttei säry"*. Eräs tyttö kirjoittikin isästään: *"Välillä vihaan isää, mutta välillä pidän hänestä."* (t/07) Kuivakangas (1998) toteaa, että lapset ovat vanhempia kohtaan yllättävän lojaaleja. Esimerkiksi erään tytön isä ei ole oikeudenmukainen lapsiaan kohtaan, mutta silti lapsi pitää isäänsä maailman parhaana isänä: *"Ei" pikkuveliä aina kehutaan ja autetaan, mutta ei minua. Mutta hän on kaikesta näistä huomioon ottaen maailman paras isä!"* (t/06)

Laakso (1992) korostaa isän tärkeyttä osuutta tytön naisellisen identiteetin kehityksessä. Hän toteaa, että miten isä suhtautuu tyttöönsä juuri tyttönä, miten äitiin naisena, rakastaako ja arvostaako hän heitä, on tärkeä peili tytön rakentaessa naisellista omanarvontuntoaan. Hän toteaa, että tyttö mittaa sitä erityisen tarkasti isän silmissä. Eräs tyttö kirjoitti isänsä kannustavasta suhtautumisesta: *"Harrastuksiin liittyvää, kouluun liittyvää kannustusta ja, että olen kaunis tyttö ja pääsen vielä pitkälle"* (t/01) Huttunen (2001b, 187) toteaa jopa, että menestyvän naisen takana ei olekaan aina ymmärtäväinen ja tukeva aviomies, vaan tytärtään lapsesta asti kannustanut isä.

Nykylasten isät palkitsevat lapsiaan rahalla ja tavaralla. He rankaisevat huutamalla, puhumalla, torumalla, luunapeilla ja keskustelemalla. Kahden lapsen isät eivät rankaise lastaan mitenkään: *"Hän ei ole koskaan huutanut eikä rangaissut minua mitenkään."* (t/01) *"Hän ei rankaise yleensä ollenkaan, sillä en tee hänen mielestään mitään rankaistavaa."* (p/02)

Suurin osa lapsista on sitä mieltä, että unelmien isä on juuri oma isä. Lapsilla on kuitenkin joitakin toiveita isäänsä kohtaan. Esimerkiksi isän pitäisi olla enemmän kotona ja huomata myös omat virheet. Myös oluen juontia ja aggressiivisuutta voisi vähentää. Eräs lapsi kokee isän arvostuksen vähäisyyttä.

Vanhempien kaivattiin myös asuvan yhdessä. Isässä arvostetaan hauskuutta, huumoria, välittämistä, avuliaisuutta, anteliaisuutta ja läsnäoloa.

Isyyden muutos näkyi lasten kirjoituksissa. Nyky-isät osallistuvat kotitöihin. Vain yksi lapsi kirjoitti, että isä ei tee kotitöitä. Luonteeltaan isät ovat hauskoja ja kivoja. Nyky-isät ilmaisevat tunteensa nauramalla. He eivät itke, paitsi harvinaisissa tilanteissa, esimerkiksi hautajaisissa.

7 Tutkimuksen menetelmällistä pohdintaa – Tutkimuksen luotettavuuden ja yleistettävyyden tarkastelua

Kvalitatiivisilla tutkimusmenetelmillä ymmärretään tavallisimmin ei-tilastollisia kenttätutkimusmenetelmiä. Kvalitatiivisista menetelmistä käytetään joskus myös nimitystä ”pehmeät” tutkimusmenetelmät erotukseksi tilastollisista, ”kovista” tutkimusmenetelmistä. Tähän nimitykseen liittyy kuitenkin usein se implisiittinen oletamus, että kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät olisivat vähemmän tieteellisiä kuin tilastolliset. Kvalitatiivinen tutkimus on tieteellistä silloin, kun se todella kertoo siitä mistä sanoo kertovansa. (Grönfors 1982, 11.)

Mäkelä (1990) kirjoittaa, että analyysin kattavuus tarkoittaa sitä, että tutkija ei perusta tulkintojaan satunnaisiin poimintoihin. Analyysin toistettavuus taas tarkoittaa sitä, että luokittelu- ja tulkintasäännöt on esitetty niin yksiselitteisesti, että toinen tutkija niitä soveltamalla päätyy samoihin tuloksiin. (Mäkelä 1990, 53.) Tutkimuksessani en ole perustanut tulkintojani satunnaisiin poimintoihin.

Yleensä luotettavuutta tutkitaan käsitteiden reliaabelius ja validius kautta. Reliaabelius kuvaa tulosten toistettavuutta ja validius eli pätevyys tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä oli aikomuskin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 213).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voi olla jopa viisasta luopua kokonaan termien reliaabelius ja validius käytöstä. Nämä termit perustuvat nimittäin siihen, että tutkijan on mahdollista päästä käsiksi objektiiviseen todellisuuteen ja objektiiviseen totuuteen. Lisäksi myös käsitteitä käytetään yleensä mittaamisen yhteydessä. Termien käytöstä luopuminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tutkimusta voisi tehdä miten vain. Tutkimuksen on pyrittävä paljastamaan tutkittavien käsityksiä ja maailmaa mahdollisimman hyvin. Tutkijan vaikutus tulee kuitenkin tiedostaa kaikissa eri tutkimusvaiheissa. Käsiteanalyysi ja rakenneanalyysi nousevatkin keskeiseksi. Rakennevalidius liittyy samaan asiaan kuin validiuskin eli siihen, koskeeko tutkimus sitä, mitä oli tarkoitettu eli käytetäänkö tutkimuksessa käsitteitä, jotka heijastavat tutkittavaksi tarkoitettua

ilmiötä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185, 187, 188 – 189.) Olen pyrkinyt käyttämään tutkimukseen liittyviä olennaisia käsitteitä. Varsinkin kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan on pohdittava jatkuvasti tekemiään ratkaisuja ja näin otettava samanaikaisesti kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen. Luotettavuuden arviointiin tulee kiinnittää huomiota koko tutkimusprosessin ajan. (Eskola & Suoranta 1998, 209, 211). Lukija pystyy arvioimaan tutkimusprosessin luotettavuutta, kun hän saa riittävän seikkaperäisen kuvauksen koko prosessista (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1996, 131).

Tutkimuksen tulokset ovat siten yleistettävissä, että ne antavat suuntaa kuudesluokkalaisten lapsen ajattelulle. Tietenkään yhden luokan oppilaat eivät voi kertoa kaikkien kuudesluokkalaisten lasten käsityksiä. Tulokset tuovat kuitenkin lasten ajatuksia esille. Luultavasti lapset kirjoittivat aika rehellisesti, sillä he vastasivat nimettöminä.

Yleistämisen tarkastelu voi osoittautua pulmalliseksi laadullisessa tutkimuksessa. Alasuutarin (1999) mielestä standardinäkemyksen mukaan kvantitatiivisilla menetelmillä saadaan pinnallista, mutta luotettavaa tietoa. Kvalitatiivisten menetelmien avulla taasen saadaan syvällistä, joskin huonosti yleistettävää tietoa. Pohdintaan yleistettävyydestä sisältyy aina esioletus, että tutkimuksessa ei etsitä selitystä ainutkertaiselle tapahtumalle vaan, että tulosten tulisi päteä muuhunkin kuin tutkittuun tapaukseen. Näin ei kuitenkaan aina tarvitse olla. Yleensä kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ottamaan kohteeksi ilmiö, jonka suhteen yleistäminen ei muodostu ongelmaksi. Näin on olennaista pyrkiä selittämään ilmiö eli tehdä se ymmärrettäväksi. (Alasuutari 1999, 231, 235, 237.) Toisaalta voidaan ajatella, että tapaustutkimuksessa kaikessa yksityisyydessäänkin tapauksen mahdollisimman monipuolinen erittely antaa aineksia yleistykseen (Eskola & Suoranta 1998, 65). Usein kvalitatiivisessa tutkimuksessa ongelma yleistettävyydestä on ratkaistavissa siten, että kaikissa tutkimuksen vaiheissa viitataan muuhun tutkimukseen ja käytettävissä oleviin tilastotietoihin (Alasuutari 1999, 245).

Tutkimuksessani käytin myös eläytymismenetelmää. Se ei ole täysin ongelmaton menetelmä. Sen käytössä, niin kuin kaikessa muussakin tutkimuksessa, on syytä olla varovainen. Ongelmat eivät tosin ole yhtä suuret kuin esimerkiksi perinteisissä laboratoriokokeissa, mutta ne kuitenkin ovat olemassa. Eläytymismenetelmätehtävään vastaaminen vaikuttaa myös kirjoittajaan, joskus näkyvästikin. Kuitenkin eläytymismenetelmä on eettisten kysymysten osalta ongelmattomampi kuin moni muu tiedonhankintamenetelmä. Eläytymismenetelmässä ei pakoteta vastaajaa ilmaisemaan vastaustaan jonain tietynä rastina ruudussa ja myös vastaaminen ylipäättään on vapaaehtoista. Eläytymismenetelmätarinaa kirjoittavalla henkilöllä on huomattavasti laajemmat mahdollisuudet käytettävinaan kuin vaikkapa kyselylomakkeeseen vastatessa. Eläytymismenetelmäkirjoitustilanteessa ei myöskään samoin kannusteta kesken kaiken kuin haastattelussa. Kaiken kaikkiaan eläytymismenetelmä antaa suhteellisen turvallisen mahdollisuuden tehdä ainakin eettisesti korkeatasoista tutkimusta. (Eskola 1998, 65–66.)

Eskola (1998) kirjoittaa, että eläytymismenetelmä tuottaa stereotypioita – yleisiä ja tyypillisiä vastauksia – mutta niiden lisäksi se tuottaa poikkeuksellisia vastauksia. Ehkä ei ole keskeistä kysyä ovatko vastaukset pelkkiä stereotypioita, vaan mitä muuta niissä on. Sitä paitsi stereotypiat ovat osa jokapäiväistä elämää, joten mitä pahaa niissä on? Suunnilleen jokainen ihmistieteellinen tutkimusmenetelmä tuottaa samanlaisia arkisia ja tyypillisiä repertuaareja, joten siinä suhteessa eläytymismenetelmä ei ole sen parempi tai huonompi tiedonkeruumenetelmä kuin mikään muukaan. Stereotyyppien vuoksi eläytymismenetelmää ei voi hylätä tai muuten halveksia. (Eskola 1998, 79.) Mielestäni juuri stereotyyppien vuoksi eläytymismenetelmä on hyvä menetelmä. Se kertoo, mitä ihmiset ajattelevat yleisesti asioista. Lisäksi tutkimuksessani käytin avointa kyselylomaketta, jossa kysyttiin suoraan oppilaiden omaan isään liittyviä kysymyksiä.

Eläytymismenetelmätarinoissa on kyse perin arkisista tarinoista. Siitä huolimatta (tai juuri sen takia) ne kertovat siitä, mitä ihmiset aiheesta ajattelevat. Tällaisten käsitysten – ovat ne sitten totta tai ei – perusteella ihmiset operoivat, tekevät mittaviakin valintoja elämässään jne. Sen tähden tällaiset tarinat voivat kertoa

yllättävänkin paljon ihmisten elämästä sen lisäksi, että ne voivat olla muuten perin mielenkiintoisia. (Eskola 1998, 79.)

Määrällisessä ja laadullisessa tutkimuksessa voidaan tutkimuksen validiutta tarkentaa vielä käyttämällä tutkimuksessa useita menetelmiä. Tästä tutkimusmenetelmien yhteiskäytöstä käytetään termiä triangulaatio. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 218.) Tutkimuksessani käytin kahta eri aineistonkeruumenetelmää, avointa kyselylomaketta ja eläytymismenetelmää. Tarkastelin näistä saatujen tulosten yhteyttä.

8 Pohdinta

Tutkimuksen päätarkoitus oli selvittää isän merkitys lapselle. Halusin saada lapsen äänen esille. Tutkin mitä kuudesluokkalainen, 12–13-vuotias lapsi, ajattelee isyydestä. Isän merkitystä lapselle on kyllä tutkittu, mutta hyvin vähän on tietoa siitä, mitä lapset itse ajattelevat isästä ja mitä isään liittyviä toiveita heillä on.

Tutkimus selvitti kuudesluokkalaisten lasten isään liittyviä ajatuksia. Kyselylomakkeella saatiin selville asioita lasten omasta isästä. Eläytymismenetelmä taas tarjosi yleispäteviä tarinoita, jotka kuvaavat lasten käsityksiä isän myönteisistä ja kielteisistä piirteistä. Tarinoidenhan ei suoraviivaisesti voi nähdä nousevan lasten omasta kokemusmaailmasta, vaikka joitakin viitteitä niissä varmasti on. Ainakin ne kertovat lasten ajatusmalleista.

Tutkimusongelma selventyi monien kysymysten avulla. Isän merkitys nähdään rakkauden antajana ja kohteena, välittämisenä, auttamisena ja läsnäolona. Isän merkitys nähdään myös äidin kautta. Isässä nimittäin muutettaisiin se, että hän asuisi äidin kanssa.

Tutkimustuloksia voisi hyödyntää siten, että isät ja äidit lukisivat, mitä lapset ajattelevat. Ne antaisivat ajattelemisen aiheita. Tutkimus herättää ajatuksia myös käsillä olevalle keskustelulle samaa sukupuolta olevien hedelmöityshoidoista. Esimerkiksi kahden naisen lapsella ei ole psykologista isää eikä hän välttämättä saa tietää omaa biologista isäänsä. Puhutaan paljon naisten ja miesten oikeuksista saada lapsi, mutta jääkö tällöin aina syrjään lapsen ääni? Luulen, että viimeistään nuoruusiässä lasta alkaa kiinnostaa oma biologinenkin isä.

Isä-aiheesta kannattaisi tutkia vielä sitä, miten isän läsnäolo lapsuudessa on vaikuttanut aikuisuuteen asti. Voisi tutkia jo kotoa lähteneiden ajatuksia. Tutkimuskohteina voisi myös olla isä-lapsiparit siten että isät ja lapset vastaavat samantyyppisiin kysymyksiin.

Uudet tutkimukset ovat tuoneet esille, että jos lapsen on mahdollisuus saada korvaava isähahmo, ei biologisen isän puuttumisella ole välttämättä suurtakaan merkitystä. Mielenkiinto isän puuttumisen tutkimiseen on selvästi vähentynyt, koska isättömyyteen liittyvät oheis- ja seurannaisvaikutukset ovat lapsen kannalta usein kaikkein tärkeimpiä. Näitä ovat muun muassa mahdollinen avioeroproessi, äidin jääminen yksin ja ylikuormittuminen sekä perheen vuorovaikutussuhteiden muutokset. (Huttunen, 1994, 50.) Tällöin avioero saattaa vaikuttaa lapsen elämään häiritsevästi: yhtäkkiä perhe hajoaa ja entiset yhteiset elämänrytmit hajoavat. Itse isän puute ei ole siis ongelma, vaan eroon liittyvät vaikeudet. Esimerkiksi vanhempien väliset riidat koettelevat lapsia. Lapsesta saattaa tulla riidan välikappale. On tärkeää pohtia, voiko huono isällinen lapsuus olla parempi kuin isätön lapsuus. Huttunen (2001b) muistuttaa, että huono isällinen lapsuus saattaa olla lapselle paljon traumaattisempi kuin isätön lapsuus. Voi olla, että isätön lapsuus ei välttämättä ole kovinkaan katastrofaalista, jos lapsella on hyvä äiti. Pääasialahan tietenkin on se, että lasta rakastetaan ja hän voi tuntea itsensä hyväksytyksi.

Kujala (2003) taas kysyy, kuinka usein poikien on sitten mahdollisuus saada tällainen korvaava mies läheisyyteensä, ja varsinkin sellaista, jonka kanssa hän voi luoda toimivan suhteen (Kujala 2003, 186). Suomessa on tähän kysymykseen pyritty vastaamaan. On perustettu mieskaveritoimintaa, jota on pidetty yllä jo lähes viidentoista vuoden ajan. Tällä hetkellä pienperheyhdistyksessä mieskaverina toimii yli sata eri-ikäistä ja erilaisista asioista kiinnostunutta miestä ja lähes 150 lasta. Mies ja lapsi tapaavat kerran tai ehkä kerran kahdessa viikossa ja tekevät kumpaakin kiinnostavia asioita, moni on löytänyt yhteisen harrastuksen. (Pienperheyhdistys ry.) Tämä on tärkeää toimintaa, mutta tässäkin lapsi tapaa aika harvoin mieskaveria. Toisaalta voi ajatella, että lapselle tämä aika on todella tärkeää. Hän varmasti odottaa aina tapaamista ja mieskaveri on hänen ajatuksissaan läsnä. Mieskaveri on isän korvike.

Julkinen keskustelu on tuonut esiin isyyden muutosta. Isyydestä keskustellaan perhelehdissä ja muissa aikakauslehdissä. Isästä kirjoitetaan romaani. On perustettu miessakkeja, joiden kokoontumisissa keskustellaan isyydestä. Isät

”kunnostautuvat”. Tämä keskustelu on peittänyt sitä tosiasiaa, että nykyään isyys voi olla myös hyvin ohutta. Huttunen (2001a, 13) puhuikin ohenevasta ja vahvistuvasta isyydestä. Vahvistuvassa isyydessä isä pitää tärkeänä laaja-alaista sitoutumista isyyteensä, niin että se näkyy hänen arvovalinnoissaan, arkitoiminnoissaan ja ajankäytössään. Voisi kuvitella, että vahvistuvaa isyyttä tapaa koti-isien keskuudessa ja isien, jotka antavat työelämän paineista huolimatta aikaa lapsilleen. Huttusen (2001a, 13) mukaan ohenevaa isyyttä taas tapaa lapsistaan erillään asuvien miesten keskuudessa ja vahvistuvaa isyyttä tavallista useammin yksinhuoltajaisien perheissä. Tämän perustella tutkimukseni lasten isissä ilmenee paljon ohenevaa isyyttä, sillä 10 lasta asuu äidin kanssa. Myös vahvistuvaa isyyttä tapaa, sillä kaksi lasta asuu isänsä kanssa. Mielestäni lapsistaan erillään asuva isä voi olla paljon enemmän lapsensa kanssa kuin ydinperheessä asuva isä. Sillä kun ”viikonloppuisä” on lapsensa kanssa, hän luultavasti keskittyy tällöin lapseen kokonaan. He viettävät aikaa yhdessä. Kun taas ”ydinperheisä” voi olla niin keskittynyt työelämäänsä, että hän ei jaksakaan keskittyä lapsiinsa, kun ei ole erikseen järjestettyä aikaa lapsille. Erossa asuvilla isillä voi olla kalenteriin merkityt tietyt viikonloput, jolloin heillä on lasten aika.

Tutkimukseni eläytymistarinoissa tuli selvästi esille isän kiireisyys, joka johtuu useimmiten työasioista. Tämä taas vaikuttaa isän ja lapsen yhdessäolon vähyyteen. Kuivakangas (2002, 43–44) huomauttaa, että perheen ajankäyttö kytkeytyy myös lasten pahoinvointiin monella tavalla. Aikaan kietoutuvat eettiset ja taloudelliset arvottamiset. Usein ongelmat johtuvat juuri ajan puuttumisesta ja riittämättömyydestä. (Kuivakangas 2002.) Myös Värri (2002, 12) uskoo, että nykyisestä yhteiskunnallisesta ilmapiiristä ja työelämän vaatimuksista ei rakennu luottamusta herättävää moraalisen elämän mallia – ajan hengen vaatimukset eivät tue vanhempana olemista ja kasvatusta. Olen samaa mieltä, että ajan henki vaikuttaa, mutta eikö vanhempien ja lasten välisen suhteen pitäisi olla niin syvä, että se ei olisi yhteiskunnallisten tuulten riepoteltavissa? Forsberg tähdentää myös, että keskustelu työelämän kiivaasta tahdistä, kiireisestä elämäntavasta ja sen perhe-elämää vaivaavasta luonteesta on kasvanut. (Forsberg 2003, 8.) Sinkkonen (1998, 37) tarkastelee myös isän työntekoa. Hän toteaa, että pehmoisän vastakohtaksi on usein mielletty

työsidonnainen mies, joka "ei välitä" perheestään. Hän kysyykin: eikö se ole välittämistä, että isä väsyty työstä, jonka tuotosta valtaosa menee perheen elatukseen? Pitäisikö lakata syyllistämästä isää siitä, että hän tekee paljon työtä?

Mielestäni isää ei kannata syyllistää perheen eteen tehdystä työstä. Isien olisi itse tärkeä kyllä pohtia sitä, että kun työpäivä päättyy, olisi hyvä antaa lapsille aikaa ja tehdä jotain konkreettista heidän kanssaan tai sitten vain osoittaa jollakin tavalla, että on lasten käytettävissä. Tärkeää mielestäni olisikin, että isä rakastaa lastaan sellaisenaan, kohtelee lapsiaan oikeudenmukaisesti ja on niin armahtavainen, että hänelle uskalletta kertoa myös pelkonsa ja vaikeat asiat. Keskeistä on kuuntelevan isän läsnäolo.

Lähteet

Aalto, I. 2004. Perinteisestä uuteen? Isyyden muutoskertomusta purkamassa. Teoksessa I. Aalto ja J. Kolehmainen (toim.) Isä kirja. Tampere: Vastapaino, 86.

Alanen, L. 1997. Perhelapsuus ja lasten perheys - `perhe` lasten näkökulmasta. Teoksessa Antikainen, J., Haataja, M-L., Krats, S. Näkökulmia perheeseen. Jyväskylä: Gummerus, 15–36.

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Bourdieu, P. 1998. Järjen käytännöllisyys. Tampere: Vastapaino.

Bronstein, P. 1988. Father – Child Interaction. Implications for Gender-Role Socialization. Teoksessa P. Bronstein & C. Pape Cowan (toim.) Fatherhood today. Men`s changing role in the family. United States of America, 107–120.

Coltrane, S. 2004. Fatherhood. Teoksessa S. Coltrane (toim.) Families and Society. Classic and Contemporary Readings. University of California, Riverside, 235–239.

Daniels, P. & Weingarten, K. 1988. The Fatherhood Click. The Timing of Parenthood in Men`s Lives. Teoksessa P. Bronstein & C. Pape Cowan (toim.) Fatherhood today. Men`s changing role in the family. United States of America, 36–51.

Esko, M. 1984. Mies ja isyys. Perheen kehitysvaiheet ja isän muuttuva rooli. Juva: WSOY.

Eskola, J. 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: Taju.

Eskola, J. 2001. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 69 – 83.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Forsberg, H. 1994. Yksi ja monta perhettä. Tutkimus sosiaalityöntekijöiden perhetulkinnoista sosiaalitoimistotyössä. Jyväskylä: Gummerus.

Forsberg, H. 2003. Johdanto: Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 7–15.

Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätyömenetelmät. Juva: WSOY.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huopainen, H. 1992. Tytöstä nuoreksi naiseksi. Psykologinen näkökulma tytön sukupuoli-identiteetin kehitykseen. Teoksessa S. Näre ja J. Lähteenmaa (toim.) Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 37–44.

Huttunen, J. 1990. Isän merkitys pojan sosiaaliselle sukupuolelle. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 77.

Huttunen, J. 1992. Poika ja isä. Teoksessa J. Huttunen (toim.) Poika, poika! Näkökulmia pojan kasvuun ja kehitykseen. Joutsa: Oy Yleisradio ab opetusjulkaisut, 25–36.

Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: Isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa J. Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY, 46–63.

Huttunen, J. 1998. Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa L.Laurinen (toim.) Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. Juva: WSOY, 36–63.

Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa A. Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 169–192.

Huttunen, J. 2001a. ”Iskä – mihin sä meet?” Teoksessa M. Torkkeli (toim.) Löytöretki isyyteen. Kauhava: Kauhavan kirjapaino, 10–21.

Huttunen, J. 2001b. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: PS-kustannus.

Huttunen, J. & Hämäläinen, J. 1993. Vanhempien kasvattajaominaisuuksista ja isätyypeistä. Teoksessa M. Ojala (toim.) Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 99–120.

Hurme, H. 1998. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas ja Lyytinen, H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY, 139–156.

Häggman, K. 1994. Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Jallinoja, Riitta. 1994. Muuttuva perhe: arvot ja käytäntö. Teoksessa J. Antikainen, M-L. Haataja & M. Korhonen (toim.): Näkökulmia perheeseen. Helsinki: Stakes, 5–13.

Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Helsinki: Otava.

Juuti, P. 1996. Suomalainen elämänlaatu. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Juntumaa, R. 1987. Yksilöityminen perheessä: isyys. Teoksessa Anna Raija Nummenmaa (toim.) Perhetutkimus ja ammattikäytäntö. Tampere: Tampereen yliopisto, jäljennepalvelu, 107–111.

Kaplan, L.J. 1986. Nuoruus – hyvästijättö lapsuudelle. Helsinki: Otava.

Kauhanen, S. 1998. Kohti uudenlaista isyyttä. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Keltikangas-Järvinen, L. 2000. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY.

Keurulainen, M. 1998. Elämää perheinä 1990-luvun Suomessa. Kulttuuritaustaltaan erilaisten perheiden rakentuminen ja elämänhallinta taloudeltaan taantuneessa, mutta avautuvassa ja kansainvälistyvässä Suomessa. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Kivimäki, R. 2003. Perhe tuli työelämään. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 186–201.

Kolehmainen, J. & Aalto, I. 2004. Johdanto isyyksien tutkimiseen. Teoksessa I. Aalto ja J. Kolehmainen (toim.) Isä kirja. Tampere: Vastapaino, 18.

Komiteanmietintö 1999: 1. Isätoimikunnan mietintö. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 1999.

Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Kuivakangas, J. 1998. Äidin ja lapsen päällepuhuttu tarina. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 7. Jyväskylän yliopistopaino.

Kuivakangas, J. 2002. Kuuluuko ääni, löytyykö keinot? Lähtökohtia lasten pahoinvoinnin tarkasteluun. Teoksessa A. Rönkä ja U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: PS-kustannus, 30–48.

Kujala, E. 2003. Sodan pojat. Sodanaikaisten pikkupoikien lapsuuskokemuksia isyyden näkökulmasta. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Kuronen, M. 2003. Eronnut perhe? Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 103–120.

Laakso, M-L. 1992. Isä ja tytön kehitys. Teoksessa V. Manninen (toim.) Tyttö, nainen, naisellisuus. Helsinki: Kirjayhtymä, 85–109.

Lamb, M. E. 1986. The changing roles of fathers. Teoksessa Lamb, M. E. (toim.) The father`s role: Applied perspectives. New York: Wiley, 3–23.

Lupton, D. & Barclay, L. 1997. Constructing Fatherhood. Discourses and Experiences. Sage, London.

Manninen, V. 1991. Pojan polku, isän tie. Helsinki: Kirjayhtymä.

Marin, M. 1994. Perhe ja moraalit: vuosisata perhekeskustelua. Teoksessa J. Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY, 10–22.

Mäkelä, K. 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 42–59.

Nätkin, R. 1997. Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Tampere: Gaudeamus.

Nätkin, R. 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 16–38.

Pienperheyhdistys ry. 2005. Mieskaveriksi? (20.11.2005)
<http://www.saunalahti.fi/pienper/ajankohtaista05.html>

Rantalaiho, M. 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 202–227.

Ritala-Koskinen, A. 1992. Uusperhe näyttää perheen merkit. Teoksessa L. Alanen & P. Kähkönen (toim.) Arki, perhe, politiikka. Näkökulmia perheeseen ja perhetutkimukseen. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 3, 29–43.

Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Väestöntutkimuslaitos D 38, Helsinki: Väestöliitto.

Ritala-Koskinen, A. 2003. (Uus)perhe lapsen silmin. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 121–139.

Roos, J.P. ja Rotkirch, Anna. 1997. Hirveät vanhemmat. Teoksessa J.P.Roos ja Anna Rotkirch (toim.) Vanhemmat ja lapset. Sukupolvien sosiologiaa. Tampere: Gaudeamus, 5–16.

Roos, J.P. & Hoikkala, Tommi. 1998. Esipuhe. Teoksessa J.P.Roos & T. Hoikkala (toim.): Elämänpolitiikka. Helsinki: Gaudeamus, 7–19.

Rönkä, A. & Rönkä, T. 1994. Isän viisaus. Tasapainoon ja eheyteen isänä, äitinä, puolisona ja kasvattajana. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö ajatus.

Schalin, L.-J. 1986. Narsismin kohtaloita. Psykoanalyttisiä tutkielmia kateudesta, isättömyydestä ja vanhenemisestä. Jyväskylä: Gaudeamus.

Seppälä, N. 2000. Perhebarometri 2000. Yhteispelillä lapsen parhaaksi. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 9/2000.

Siltala, J. 1994. Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan. Helsinki: Otava.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Juva: WSOY.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1996. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Tolkki-Nikkonen, M. 1992. Perhe: rakenteista prosesseihin. Teoksessa L. Alanen & P. Kähkönen (toim.) Arki, perhe, politiikka. Näkökulmia perheeseen ja perhetutkimukseen. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 3, 11–15.

Vuori, J. 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Vuori, Jaana. 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 39–63.

Värri, V-M. 2000. Hyvä kasvatusta – kasvatusta hyvään. Dialogisen kasvatuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere University Press.

Värri, V-M. 2002. Miksi isä on aina töissä? – psykokaapitalismi vanhemmuuden muokkaajana. Teoksessa Lapsen oikeuksien päivä 2002. Löytöretki äitiyteen. Helsinki: MLL, 8–17.

Ziehe, Thomas. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Tampere: Vastapaino.

x koulu

Tutkimuslupa-anomus

Olen Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen kolmannen vuosikurssin opiskelija ja anon lupaa suorittaa tutkimusta koulullanne pro gradu tutkielmaa varten. Olen valinnut aineistokseni teidän koulunne. Tarkoituksenani on tutkia koulustanne kuudetta luokkaa.

Tutkin isän merkitystä lapsen kasvatuksessa ja elämässä. Tutkimuksessani oppilaat saavat kyselylomakkeen, jossa on isään ja isyyteen liittyviä kysymyksiä. Oppilaat vastaavat kyselyyn nimettömästi. Tarkoituksenani on suorittaa tämä tutkimuksen vaihe huhtikuussa 2005.

Pirkkalassa 22.3.2005

Ystävällisin terveisin

Päivi Kähkönen

Tutkimuslupa myönnetty:

Aika

Paikka

Allekirjoitus

Merkitse rastilla **sukupuolesi, ikäsi ja asumistietosi.**

Sukupuolesi poika
 tyttö

Ikäsi _____

Asumistietosi

- Minä, isäni ja äitini asumme samassa asunnossa.
- Minä asun isäni kanssa samassa asunnossa, mutta äitini asuu muualla.
- Minä asun äitini kanssa samassa asunnossa, mutta isäni asuu muualla.
- Minä en asu äitini eikä isäni kanssa.
- Käyn isäni luona joskus.
- En käy koskaan isäni luona.
- En tiedä, kuka on isäni.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin. (Voit tarvittaessa jatkaa vastauksiasi paperin toiselle puolelle. Merkitse tällöin vastauksesi eteen kysymyksen numero.)

1. Kuinka vanha isäsi on? _____

2. Mikä isäsi on ammatiltaan? _____

3. Minkälainen isä sinulla on? _____

_____

_____

_____

_____

4. Mitä isä merkitsee sinulle? _____

---

5. Kuinka isäsi osallistuu kotitöihin? _____

---

6. Miten vietät aikaa isäsi kanssa? _____

---

7. Kuinka isäsi näyttää sen, että hän on kiinnostunut koulunkäynnistäsi?

---

8. Minkälaisista asioista keskustele isäsi kanssa?

---

9. Miten isäsi ilmaisee omia tunteitaan? Esimerkiksi oletko nähnyt isäsi itkevän ja nauraako hän usein?

---

10. Kuinka isäsi näyttää sen, että hän välittää sinusta?

---

11. Mitä asioita (esimerkiksi osaamiasi asioita ja luonteenpiirteitä) isäsi arvostaa sinussa?

---

12. Millainen on unelmiesi isä?

---

13. Mitä arvostat isässäsi?

---

14. Mikä muisto ei koskaan unohdu isästäsi?

---

15. Millaista palautetta ja kannustusta isäsi antaa sinulle?

---

16. Mitä muuttaisit isässäsi, jos voisit jotakin muuttaa?

---

17. Kuinka isäsi kasvattaa sinua? Esimerkiksi miten hän palkitsee, rankaisee ja opastaa sinua?

---

18. Miten isäsi kohtelee äitiäsi?

---

19. Pelkäätkö isääsi? Jos pelkää, niin miksi ja millaisissa tilanteissa pelkää?

---

20. Onko isäsi oikeudenmukainen? Kohtelee ko hän samalla lailla sinua ja sisaruksiasi?

Kuvittele, että 12-vuotias Venla/Teemu palaa koulusta kotiin ja hän odottaa näkevänsä isänsä. Kotipihalla Venla/Teemu näkee, että isä lähtee jonnekin. Isä juttelee kuitenkin hetken Venlan/Teemun kanssa. Kotona onnellinen Venla/Teemu ajattelee: "Olen tyytyväinen isääni." Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita pieni kertomus siitä, millainen isä on, kun Venla/Teemu voi ajatella hänestä näin myönteisesti.

Kuvittele, että 12-vuotias Venla/Teemu palaa koulusta kotiin ja hän odottaa näkevänsä isänsä. Kotipihalla Venla/Teemu näkee, että isä lähtee jonnekin. Isä juttelee kuitenkin hetken Venlan/Teemun kanssa. Kotona surullinen Venla/Teemu ajattelee: "Olen pettynyt isääni." Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita pieni kertomus siitä, millainen isä on, kun Venla/Teemu voi ajatella hänestä näin kielteisesti.

Tampereen yliopisto
Opettajankoulutuslaitos
Hämeenlinnan toimipaikka

KÄHKÖNEN, Päivi:

”ILMAN ISÄÄ OLISI AIKA VAIKEAA”

Isän läsnäolon merkitys kuudesluokkalaisten lasten elämässä

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma, 85 sivua sisältäen 4 liitettä
Joulukuu 2005

Tämän laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lasten kokemuksia ja käsityksiä isän merkityksestä lapselle. Tutkimus käynnistyi syksyllä 2004 ja se valmistui syksyllä 2005.

Tutkimusmenetelmänä aineistonkeruussa on käytetty avointa kyselylomaketta ja eläytymismenetelmää. Tutkimusaineistona kyselylomake on teetetty huhtikuussa 2005 ja eläytymismenetelmätarinat on tehty toukokuussa 2005. Tutkimuksen aineistonkeruun ensimmäiseen vaiheeseen osallistui 26 lasta yhdeltä 6. luokalta. Lapset vastasivat omaan isään liittyviin avoimiin kysymyksiin. Aineistonkeruun toiseen vaiheeseen osallistui samalta luokalta 27 lasta. Lapset eläytyivät annettuun isään liittyvään kehyskertomukseen, ja kirjoittivat sen herättämien mielikuvien perusteella tarinan. Kumpikin vaihe toteutettiin nimettömänä.

Tutkimuksen teoriaosassa on käsitelty perheen ja isyyden käsitettä sekä niiden muutosta. Lisäksi olen tarkastellut isän merkitystä lapselle. Tutkimuksen tulosten esittäminen rakentuu lähinnä isän merkityksestä lapselle.

Tutkimus osoitti, että suurin osa lapsista pitää tärkeänä isän läsnäoloa. Isän työt vievät kuitenkin aikaa yhteiseltä ajalta. Isä ja lapsi viettävät kuitenkin yhteistä aikaa urheilun, television ja keskustelun parissa. Isä nähdään auttavana, välittävänä ja taloudellisena tukena. Isä kannustaa kouluun ja harrastuksiin liittyvissä asioissa.

Tutkimuksen perusteella isän merkitys nykyajan lapselle on tärkeä nimenomaan läheisyyden, huolenpidon ja yhteisen ajanvieton kannalta.

Avainsanat: perhe, isyys, isän merkitys